

12/2005

Kati Kaisajoki, Anni Karhunen

Maatalousalueiden luonnon
monimuotoisuuden yleissuunnitelma
Vampulan itäosa

TURKU 2005

Julkaisu on saatavana myös Internetissä
www.ymparisto.fi/julkaisut

ISBN 951-614-073-4
ISBN 951-614-074-2
ISSN 1238-3201

Valokuvat: Kati Kaisajoki
Taitto: Päivi Niemelä

Karhukopio Oy
Turku 2005

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Menetelmät	8
3 Suunnittelualueen yleiskuvaus	11
4 Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma	13
4.1 Yleissuunnittelu ja karttamerkinnot	13
4.2 Kohdekuvaukset ja hoitosuositukset	15
5 Luonnon monimuotoisuuskohteiden toteutus ja rahoitus	42
6 Luonnon monimuotoisuusalueiden hoidon yleisiä periaatteita ...	43
Hoidon tarve ja tavoitteet	43
Raivaus	43
Niitto	44
Laidunnus	45
Istutukset	46
Reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden hoito	46
7 Luonnon monimuotoisuus ja vesiensuojelu	48
Kosteikot	48
Suojavyöhykkeet	49
Suojavyöhyke- ja luonnon monimuotoisuusalueen hoito	50
Lähteet	52

Johdanto

.....

Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelun tarkoituksena on tehostaa maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden edistämistä ja ylläpitoa. Yleissuunnitelman tarkoituksena on kohdistaa luonnon monimuotoisuuden edistämistöimiä suunnittelualueen merkittäviin kohteisiin, ja ohjata mm. erityistuen hakemisen yhteydessä tehtäviä tilakohtaisia yksityiskohtaisia suunnitelmia. Lumo-yleissuunnittelun yhteydessä selvitetään suunnittelualueella luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä kohteita ja niiden elinympäristöjä sekä esitetään kartoitetuille kohteille hoito- ja kunnostustoimenpidesuosituksia. Yleissuunnitelmassa ei esitetä alueen kaikkia kohteita vaan erityyppisiä esimerkkikohteita, joita voi maatalouden ympäristötuen erityistuellä hoitaa ja siten edistää luonnon monimuotoisuutta. Vampulan yleissuunnitelmassa esitellään lisäksi vesiensuojellisten suojavyöhykkeiden tarvetta alueella. Niitä voi usein hoitaa yhdessä lumoalueen kanssa ja ne voisivat muodostaa laajempia kokonaisuuksia jokiuomien varrella olevien kapeiden ja pienialaisten luonnon monimuotoisuuskohdeiden kanssa.

Yleissuunnittelun tavoitteena on parantaa viranomaisten, neuvojien ja viljelijöiden välistä vuorovaikutusta ja luoda paikallista innostusta luonnon monimuotoisuuden edistämiseen. Vampulan alueen lumo-yleissuunnitelma on laadittu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, jotta etenkin paikallinen näkemys ja tietämys ovat tulleet huomioiduksi. Tarkoitus on, että suunnitelmajulkaisu päätyy alueen viljelijöiden ja maanomistajien käyttöön ja tulee hyödynnetyksi ympäristötuen erityistukien hakemisessa.

Uomaympäristöt ja erilaiset saarekkeet ovat tyypillisiä luonnon monimuotoisuuskohteita Vampulassa. Perinnebiotoopeilla on monipuolinen lajisto ja ne ovat syntyneet usein laidunnuksen seurauksena.

*Luonnon monimuotoisuuskoh-
teiden arvo voi lajiston sijaan
olla myös maisemallinen. Pel-
tojen keskellä olevat saarek-
keet, puistomaiset rannat ja
pensaiden rytmittämät ojat
luovat maisemaan vaihtelee-
vuutta. Saarekkeet ja ojanreun-
nat tarjoavat eläimille suojai-
sia kulkureittejä ja lepopaik-
koja.*

Satakunnan maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelua Porin Ahlaisten jälkeen päätettiin jatkaa keväällä 2005 Vampulan alueella, sillä haluttiin erityyppinen kohde merenranta-alueen jälkeen. Vastaavaa suunnittelua on tehty Lounais-Suomen ympäristökeskuksen toimesta Varsinais-Suomessa useilla alueilla ja tällä hetkellä on valmistumassa Pöytyän Kaulajoen suunnitelma ja käynnissä Vehmaan ja Taivassalon alueen suunnittelu.

Vampulan lumohanketta varten perustettiin maaliskuussa 2005 ohjausryhmä, johon kuuluivat Tapani Kotaja ja Jaakko Koivuniemi paikallisten tuottajien edustajina, Vampulan maaseutuviranomainen Kai Huovinen, Sanna Seppälä Pro-Agria Satakunnan Maaseutukeskuksesta, Raimo Hakila Pyhäjärvi-instituutin Lumomaa-hankkeesta, Elina Liinaharja MTK-Satakunnasta, Eija Mutila Satakunnan TE-keskuksesta, Arto Piesala paikallisesta metsänhoitoyhdistyksestä sekä Mikko Jaakkola, Seppo Kotiranta ja Anni Karhunen Lounais-Suomen ympäristökeskuksesta. Ohjausryhmän tehtävänä on ohjata ja arvioida lumoyleissuunnittelua ja tuoda työskentelyyn sekä paikallista että laajempaa näkökulmaa. Ohjausryhmä toi arvokkaan lisän suunnitteluun ja heiltä saatiin sekä tietoja suunnittelualueesta että erilaisia ideoita ja näkökulmia. Ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa hankkeen aikana.

Vampula valittiin suunnittelualueeksi, koska se on aktiivisen maatalouden aluetta ja vaikutti todennäköisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta kiinnostavalla. Lisäksi alue on maisemallisesti kaunista. Vampula on aikoinaan jäänyt perinnemaisemainventoinnin ulkopuolella, mikä puolsi valintaa suunnittelualueeksi. Suunnittelu päätettiin keskittää Vampulan kunnan itäosaan, Kukonharjan seudulle ja jokiuomien ympäristöön ja jättää länsiosan harjualueet suunnittelualueen rajauksesta pois. Suunnittelutyön kuluessa alue vähän laajeni Loimijoen länsipuolelle enemmän ja mukaan tuli muutamia uomien ympäristöjä (kartta 1). Käytettävissä olevan ajan puitteissa alue saatiin kattavasti kartoitettua.

Lumosuunnittelun alkaessa kesäkuun alussa 2005 pidettiin kunnassa esitelytilaisuus, jossa esiteltiin suunnitelmaa tekevä maastotyöntekijä ja kartoille kerätty esitietomateriaalia. Paikallislehdessä ilmoitettiin tilaisuudesta ja lisäksi suunnittelualueen maanomistajille lähetettiin tiedotekirje ja kutsu tilaisuuteen. Lisäksi kunnan maaseutusihteeri jakoi tiedotteita ja kutsuja hänen toimistossaan asioiville viljelijöille. Lisäksi lumosuunnittelun alkamisesta kirjoitettiin Satakunnan Kansan ja Lauttakylä-lehdissä.

Maanomistajilta saatiin tiedottamisen seurauksena ja maastotöiden kuluessa joitakin yhteydenottoja, jolloin kyseisten viljelijöiden tiloilla oleviin kohteisiin tutustuttiin yhdessä. Muutoin maanomistajiin otettiin yhteyttä maastotyöskentelyn lomassa. Maastokäynneillä oli mukana myös ohjausryhmän jäseniä. Kiinnostavia lisätietoja alueista ja niiden historiasta kertyi suunnittelutyön tueksi.

Suunnittelutyön pohjana käytettiin Vampulan alueelta oleva esitietomateriaalia, lähinnä Satakunnan luontoselvityksen tietoja, ympäristöhallinnon paikkatietomateriaalia ja tehtyjä suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmia. Satakunnan luontoselvityksen kohteita otettiin mukaan yleissuunnitelmaan niiltä osin kun alueille voitiin suositella erityisympäristötuella rahoitettavia toimenpiteitä. Muuten ei jo inventoituja alueita sen enempää kartoitettu. Lisäksi suunnittelun tukena oli van-

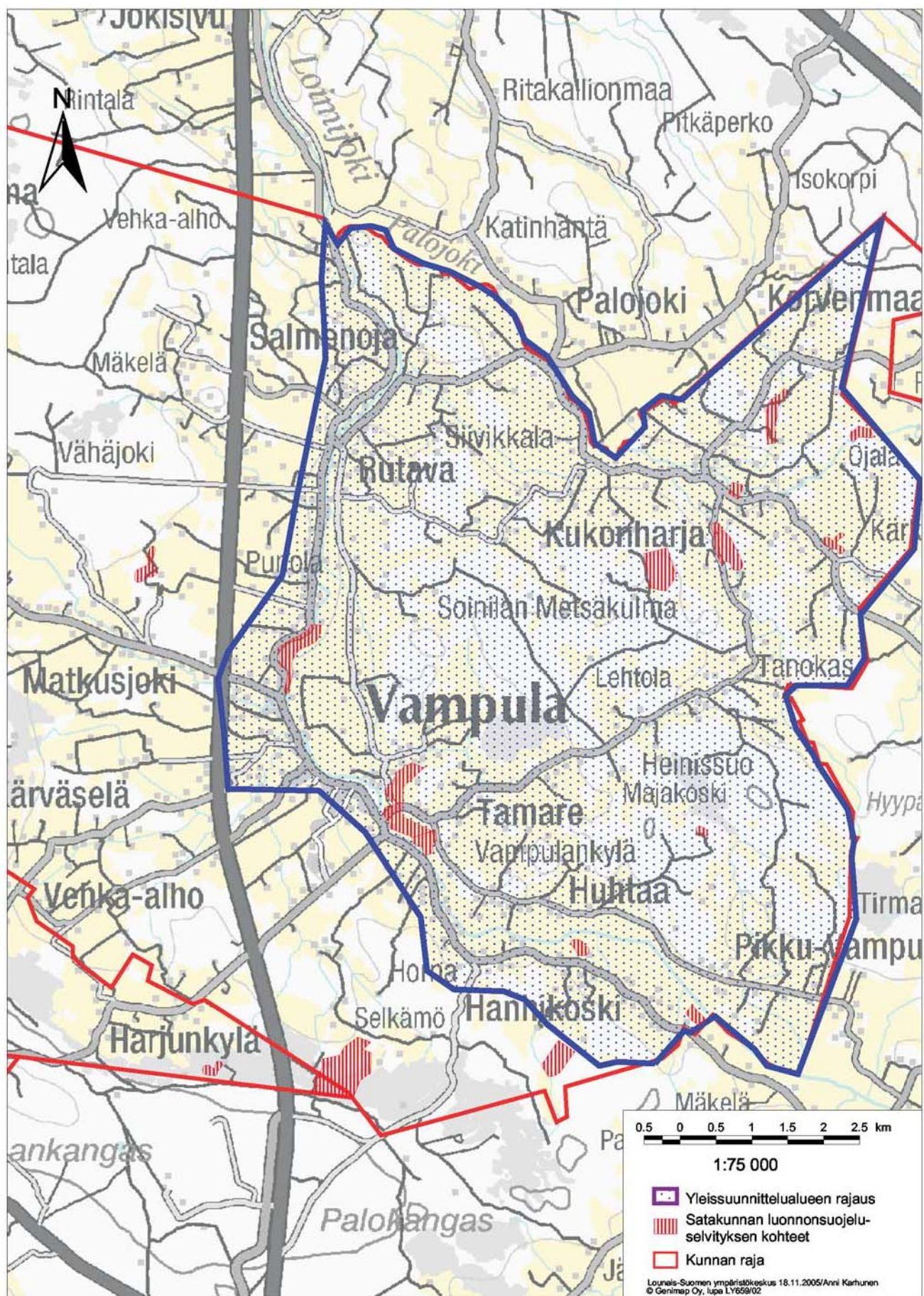
hoja pitäjäkarttoja (kartoitusvuodet noin 1927-32) ja venäläisiä topografikarttoja (kartoitusvuodet 1883, 1901-02). Näiden avulla selvitettiin alueita, jotka ovat olleet niittyjä aiemmin ja nyt edelleen ovat peltokäytön tai rakennetun alueen ulkopuolella. Tällaiset alueet ovat usein luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta ainakin kohtuullisia ja tarkastelun avulla voi kohdentaa maastokäyntejä. Vampulan alueella kuitenkin maastotarkastelu oli pääasiallinen menetelmä.

Yleissuunnitelman kohteita tarkasteltiin pääasiassa kasvillisuuden, topografian, kosteusolojen, maisematekijöiden sekä aiemman perinteisen maatalousmaankäytön mukaan. Alueelta ei ollut tarkoitus etsiä kaikkia mahdollisia luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä kohteita, vaan kohtuullinen määrä hyviä esimerkkikohteita.

Lähdeaineiston tarkastelun ja maastokäyntien tuloksena syntyneet aluerajaukset siirrettiin paikkatietojärjestelmään ja kartoille. Lumokohteiden rajauksen lisäksi paikkatietojärjestelmään lisättiin kohteiden elinympäristötyyppi, hoitosuositus ja lyhyt luonnehdinta alueesta. Tuloksista laadittiin kaksi yleissuunnitelma-karttaa, joista toisella kohteet esitellään jaoteltuna elinympäristötyypin mukaan ja toisella samoille kohteille esitetään hoitosuositukset.

Suunnitelman luonnoskarttoja esiteltiin viljelijöille avointen ovien tilaisuudessa, josta tiedotettiin lehti-ilmoituksella Lauttakylä-lehdessä ja alueen kaikille viljelijöille lähetetyllä kutsukirjeellä. Yhteistyö paikallisten tahojen kanssa auttoi järjestämään tilaisuuden, josta saatiin monenlaista mielenkiintoista lisätietoa luonnon monimuotoisuuskohteiden kartoituksen tarkentamiseen. Samassa tilaisuudessa oli mahdollista saada erityistukiin ja muihin maatalouden ympäristöasioihin liittyvää neuvontaa. Lumoyleissuunnitelman luonnoskarttojen esittelystä uutisoitiin myös alueen lehdissä ja paikallisradiossa.

Luonnoskartat olivat tutustuttavina maaseutuviranomaisen toimistossa sekä metsänhoitoyhdistyksen edustajalla. Lisäksi sovittiin paikallisten tuottajien kanssa, että he voivat lainata karttoja tarvittaessa omiin tilaisuuksiinsa. Luonnoskarttojen esittelyssä ja aiemmin suoraan suunnittelijalle maastotyön yhteydessä tulleet kommentit otettiin huomioon lopullisessa suunnitelmassa. Yleissuunnitelma-julkaisu toimitetaan kaikille alueen viljelijöille ja muille siitä kiinnostuneille. Lisäksi isot, mittakaavassa 1 : 15 000 olevat lopulliset kartat toimitetaan Vampulan maaseututoimistoon, jossa suunnitelmaan voi myös tutustua karttojen avulla.

Kartta I. Alueen yleiskuva

Suunnittelualueen yleiskuvaus

Vampulan suunnittelualue on luonnoltaan ja maisemaltaan monipuolista jokivarren satakuntalaista maaseutua. Koko Vampulan kunta on kooltaan 143,7 km² ja siitä varsinainen yleissuunnittelualue, joka käsittää kunnan itäosan, on pinta-alaltaan noin 7500 ha (kartta 1). Kunnan pinta-alasta on noin 43 % peltoa ja 45 % metsää ja loput vesialuetta, erilaista rakennettua aluetta, soita ja kallioalueita. Varsinaisella yleissuunnittelualueella peltoa on pari prosenttiyksikköä enemmän, mutta muuten maankäyttö on samankaltaista kuin koko kunnassa. Loimijokilaaksoa ympäröivien peltoalueiden maaperä on Vampulassa enimmäkseen savea. Metsäalueilla maaperä on pääosin moreenia ja kalliota ja savikoiden reunoilla paikoin turvetta. Harjualueella kunnan länsiosassa ja Loimijokivarressa kunnan eteläosissa sekä hajanaisesti pienillä aloilla muuallakin esiintyy myös sora-, hiekka- ja hietamaita. Peltojen muokkauskerroksen maalaji on enimmäkseen savea, hietaa ja hiesua. Vampulan kunnassa maatalous on tehokasta ja erikoistunutta. Siellä on useita suuria sikaloita, mutta myös muutama nauta- ja siipikarjatila. Pelloilla viljellään enimmäkseen viljaa, mutta myös erikoiskasveja kasvatetaan. Niistä voi mainita sokerijuurikkaan, tarhaherneen ja pinaatin, josta Suomessa jalostetusta suurin osa kasvatetaan Vampulassa. Kunnan maatalousalueille on muutamia luonnon monimuotoisuus-, perinnebiotooppi- tai maisema-erityistuilla hoidettavia kohteita ja joillakin rantapelloilla on suojavyöhykesopimus.

Vampula on monimuotoista ympäristöä. Loimijoki sivu-uomineen ja harjualue sekä kyläalueet luovat vaihtelua avaraan maaseutumaisemaan. Vampulan kirkon ympäristö Loimijoen varressa on kulttuurihistoriallisesti merkittävä miljöö ja kylät ovat myös kaunista maaseutua. Vampulan kirkon seudun kanssa osittain päällekkäin on Lyytinmäen alue, joka on Satakunnan luonnonsuojeluselvityksessä (Hakila 1998) todettu huomionarvoiseksi kulttuuriympäristöksi. Loimijokivarsi on ollut asuttua jo kivikaudelta alkaen, mistä kertovat lukuisat jokivarresta löytyneet kiinteät muinaisjäännökset. Ne ovat lähinnä kivikautisia asuinpaikkoja ja niiden lisäksi monista paikoista on löytynyt muinaisajan esineitä.

Lyytinmäen lisäksi muitakin Vampulan luontokohteita on kartoitettu Satakunnan luonnonsuojeluselvityksessä ja niistä yleissuunnittelualueella sijaitsevia joki- tai oja- ympäristöjä ovat Juurakko-oja, Palojoen Mieronkoski, Iso-Murron jokivarsi, Majaojan puronvarsilehto, Loimijokeen laskevan ojan suuosan Kotajan harmaaleppälehto sekä Punolan kohdalla oleva Loimijoen ympäristö. Kallio- ja mäkialueista merkittäviä luontokohteita ovat Palokallion eteläosa ja Kirkkokallio sekä Loimijoen länsipuolella sijaitsevat Sikopäänmäki ja Vuohenkallio (kartta 1). Suurin osa luontokohteista on myös maisemallisesti tärkeitä. Uhanalaisista lajeista Vampulan luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelualueella on pari liito-oravahavaintoa kunnan eteläosista.

Vampulan eteläosassa Loimijoen itäpuolella sijaitseva Vuohensuon tulva-alue on merkittävä lintu-alue, jossa on havaittu mm. taivaanvuohi ja viitasirkkalintu sekä lähialueella huuhkaja. Peltoalueiden tuntumassa viihtyvät mm. ruisrääkkä, peltopyy ja monet tavanomaiset lajit. Keväisin mm. joutsenet, kurjet sekä monet kahlaajat levähtävät pelloilla ja Loimijoki kokonaisuudessaan laajana vesialueena lähes järveltömällä seudulla on tärkeä linnuille. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen pienvesi-inventoinnissa (Ikonen 1999) on mainittu Vampulan suunnittelu-

alueelta kaksi kiinnostavaa kohdetta. Nämä ovat Kourajoki osittain ja Lohilähteen-
oja, joka yhtyy Loimijokeen laskevaan Kärväselänjokeen etelästä. Kourajoen mer-
kittäväksi pienvedeksi arvioitu kohde käsittää Kukonharjan jokivarsilehdon ja
Mieronkosken alueen vähän ylempänä samassa uomassa. Ne ovat merkittäviä jo-
kialueympäristöjä. Loimijoki ja muut Vampulan joet ovat luonnostaan savisamei-
ta, mutta uimakelpoisia ja muuhunkin virkistyskäyttöön sopivia. Jokivedet ovat
ravinnepitoisia ja niitä kuormittavat taajamien jätevedet ja hajakuormitus maa- ja
metsätaloudesta sekä turvetuotannosta. Käyttökelpoisuusluokituksen mukaan
veden laatu on ollut välttävä viime vuosina, mutta parantunut 1970-luvun tilan-
teesta. Loimijoelle tyypillisiä ovat suuret virtaaman vaihtelut ja tulvat, jotka aihe-
uttavat rantojen eroosiota.

Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma

4

4.1 Yleissuunnittelu ja karttamerkinnot

Yleissuunnitelmassa kohteet on luokiteltu kasvillisuuden, topografian, kosteusolojen, maisematekijöiden sekä nykyisen tai aiemman maankäytön mukaan erilaisiin elinympäristötyyppeihin. Kohteista on laadittu yleiskuvaus, jossa kuvataan alueen tärkeimmät piirteet ja mainitaan kasvilajeja sekä mahdollisesti muitakin alueella esiintyviä eliölajeja. Lisäksi alueille on annettu hoitosuosituksia tai arvioitu hoitomahdollisuuksia. Luonnon monimuotoisuuden tai maiseman merkittävyyttä on myös arvioitu joissakin kohteissa. Alueiden luokittelu eri elinympäristötyyppeihin on aina keskimääräinen arvio, sillä monet alueet sisältävät useita tyyppejä.

Yleissuunnitelman kartoissa on esitetty luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät alueet elinympäristötyypeittäin. Kartoissa on lisäksi esitetty alueelta jonkin verran kohteita, joiden monimuotoisuusarvot ovat vähäisiä, mutta joita olisi maiseman tai virkistyskäytön takia suositeltavaa hoitaa. Lisäksi kartoilla on esitetty suositukset hoitotoimenpiteistä, joilla kohteiden luonnon monimuotoisuusarvoja voidaan ylläpitää tai parantaa. Karttarajaukset ovat yleispiirteisiä ja varsinaisessa erityistuen hakuvaiheessa alueet rajataan tarkemmin ottaen huomioon mm. hoidon järjestämiseen liittyvät seikat. Karttojen kohdenumero viittaa tekstin kuvaukseen. Yleissuunnitelma-alueella ei ole ollut tarkoitus kartoittaa kaikkia mahdollisia kohteita, vaan esimerkinomaisesti tuoda esille erilaisia alueita. Yleissuunnitelma-alueella on todennäköisesti joitakin luonnonarvoiltaan huomionarvoisia kohteita, joita ei tässä suunnitelmassa mainita. Kohteet ovat pienialaisina tai jostain muusta syystä jääneet pois tästä luonteeltaan yleispiirteisestä suunnitelmasta. Joitakin vaatimattomampia kohteita on otettu mukaan sillä perusteella, että ne hieman yksipuolisessa ja tehokkaasti hyödynnetyssä maatalousympäristössä ovat monimuotoisuuden kannalta kuitenkin merkittäviä. Nämä alueet arvioidaan vielä tapauskohtaisesti esim. erityistuen hakemisen yhteydessä ja tarkennetaan rajauksia. Yleissuunnitelmakartoissa on mukana myös suojavyöhykkeiden yleissuunnitelman mukaiset merkinnot suojavyöhykkeiden tarpeesta ja vesiensuojelluudelle kosteikoille sopivat paikat. Tarkoituksena on kartoilla osoittaa merkittävien lumoalueiden ja suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon yhdistämismahdollisuudet sekä muistuttaa vesiensuojelun tärkeydestä suunnittelualueella. Yleissuunnitelmakarttoihin on lisätty myös yleispiirteiset rajaukset jo olemassa olevista erityistukialueista. Kartat kattavat yleissuunnittelualueesta ne osat, joilta luonnon monimuotoisuuskohteita löytyi. Vampulan luonnon monimuotoisuuskohteissa oli seuraavan tyyppisiä elinympäristöjä:

Perinnebiotoopit:

- monet vanhat laidunalueet
- hakamaat
- tuoret ja kosteat niityt
- joenrantaniityt (tulvavaikutusta)

Reunavyöhykkeet, pellon saarekkeet:

- ladot ympäristöineen
- pellon ja metsän väliset reuna-alueet
- pellon metsäsaarekkeet
- pellon kalliokumparee, kiviröykkiöt tai puu- ja pensassaarekkeet

Kosteikot tai tulvaniitty:

- luontaiset tai rakennetut kosteikot ympäristöineen
- kosteat tulvivat tai vettymishaitoista kärsivät pellot tai niityt

Uomat pientareineen:

- oja ympäristöt
- jokivarsi ympäristöt

Muut lumokohteet:

- kulttuurivaikutteiset, kuten rakennusryhmiin tms. liittyvät kohteet
- vähän lumoarvoja sisältävät mm. maisemallisista syistä hoidettavat kohteet
- säilytettävät kalliokedot

Vampulan luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelualuetta voi luonnehtia viihtyisäksi ja hyvin hoidetuksi maaseuduksi. Se on maisemallisesti kaunista aluetta, jossa laajoja peltoaukeita reunustavat metsät. Asutusrykelmät ja Loimijoki mutkittelevine sivu-uomineen luovat näkymiin vaihtelua ja monipuolisuutta. Sieltä maatalousalueilta löytyi 111 kpl luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävää tai huomionarvoisia erillistä aluetta, jotka luokiteltiin 64 kohteeksi. Yhteispinta-alaksi tuli n. 120 ha, joten suurin osa alueista on pieniä. Eniten oli erilaisia uomien ympäristöjä, joita löytyi yhteensä 57,6 ha. Perinnebiotooppeja tuli mukaan 22,4 ha, erilaisia reunavyöhykkeitä ja saarekkeita 13,2 ha ja loput olivat sekalaisia kohteita sekä kosteikkoja ja tulvaniittyjä. Jokien ja ojien ympäristöt ovat Vampulan alueella tyypillisiä ja monipuolisimpia luonnon monimuotoisuusalueita. Niiden hoitoon olisi mahdollista yhdistää vesiensuojelullisia suojavyöhykkeitä ja muutenkin niiden ravinteita vähentävä hoito edistää vesiensuojelua. Monin paikoin alueella jo toteutetaan vesiensuojelua estämällä pintavaluntaa kesannoilla ja hyvin hoidetuilla suojakaistoilla, joilla niilläkin on oma merkityksensä luonnon monimuotoisuuden kannalta. Alueella on useita puukujia, mutta ne on jätetty tämän kartoituksen ulkopuolelle, mikä ei kuitenkaan estä niiden hoitoon tai uudistamiseen hakemasta ja saamasta ympäristötuen erityistukea. Puukujanteet, joista suurin osa on koivukujia, ovat jo hoidettuja ja niiden arvot tunnetaan.

4.2 Kohdekuvaukset ja hoitosuositukset

1. Muu lumokohde

Alue on metsän keskellä olevaa vanhaa peltoa, jonka viljely on loppunut 1970-luvulla. Alueeseen rajautuvat metsät ovat olleet laitumena. Tällä hetkellä alue näyttää harmaaleppähaalta. Aluskasvillisuudessa on runsaasti nokkosta.

Hoito: Raivauksen lisäksi hoidoksi tarvitaan laidunnusta tai niittoa. Kohteen sijainti lähellä päätieta puoltaa hoitoa.

2. Muu lumokohde

Kulttuurimaisemaksi luokiteltavissa oleva kohde, joka kattaa maalamattomat rakennukset pihapiireineen. Päärakennus on tehty 1800-luvulla. Rakennuksen toinen pääty on vielä paljon vanhempi ja se on ollut karjakeittionä Rutavassa ennen päätymistään asuinrakennuksen tuvaksi. Muut pihapiirin rakennukset ovat pääosin 50-luvulta.

Hoito: Kohde suositellaan säilytettäväksi, ympäristön hoitoa harkitaan sen mukaan mitä rakennuksille tulevaisuudessa tehdään, mutta pihapiiriä voisi hoitaa köyhdyttämällä.

3. Muu lumokohde

Kruunun puustellina eli valtion virkatalona toimineen tilan pihapiiriin rajoittuvia pienialaisia ketomaisia niittyjä. Lajistossa on mm. ketoneilikkaa, keltamaksarua-hoa ja keltamataraa.

Hoito: Niittyjen hoidossa olisi hyvä kiinnittää huomiota alueen rehevöitymisen ja umpeenkasvun estämiseen. Raivauksen lisäksi alueen hoidossa voisi hyödyntää ns. pihalampaita tai vaihtoehtoisesti niittää aluetta.

4. Muu lumokohde

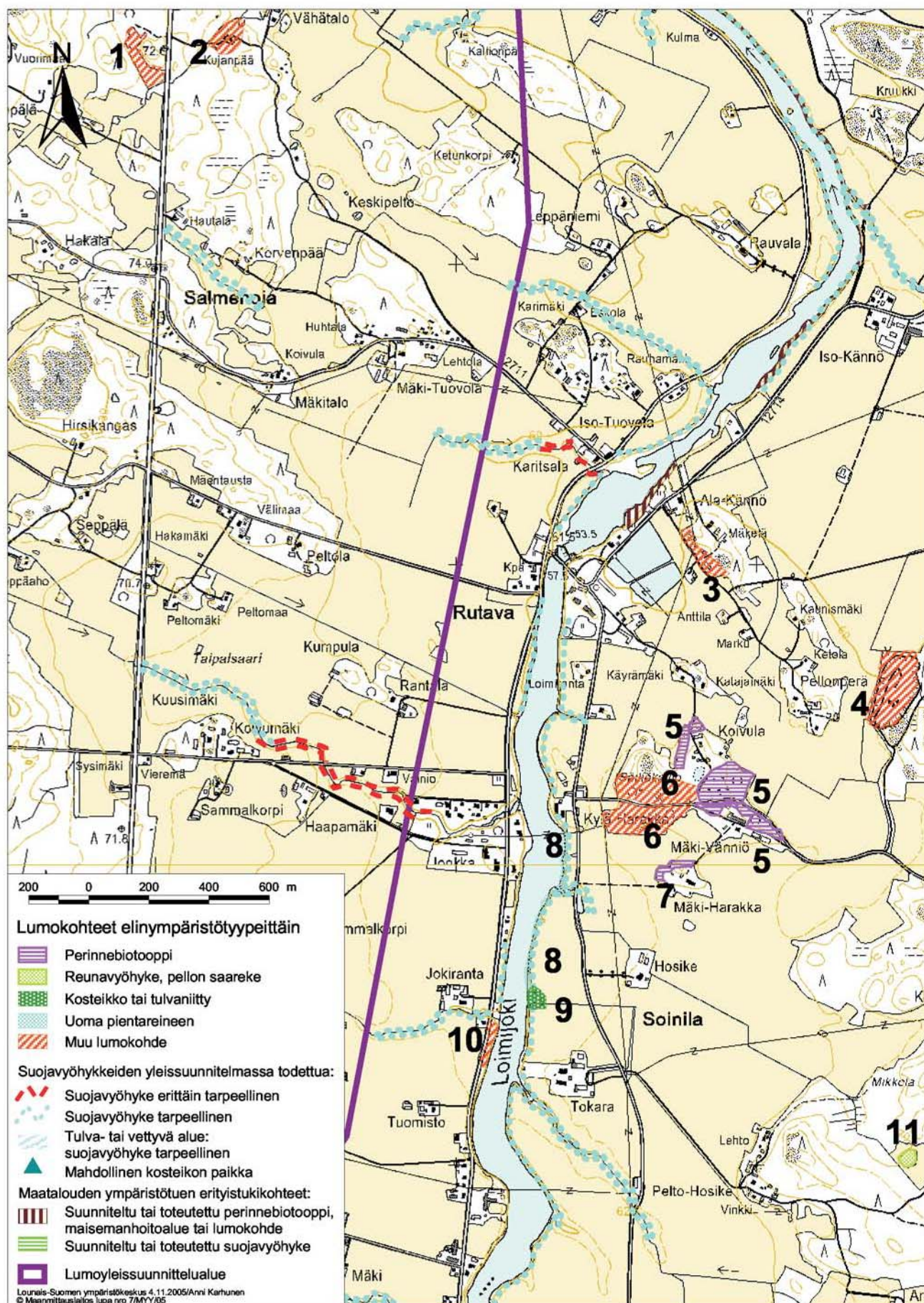
Kalkkikiven avolouhos on poistunut käytöstä ja alueen maisemointi on ajankoh-taista. Altaassa on tällä hetkellä noin 30 m vettä. Vesi on hyvin kirkasta ja alueella on virkistyskäyttöarvoja. Entisen louhosalueen reunoilla on niittykasvillisuutta ja istutettuja mäntyjä. Koivu on levinnyt alueelle luontaisesti.

Hoito: Tällä hetkellä hoidoksi riittää reuna-alueiden pensoittumisen estämi-nen. Mikäli alueelle halutaan lisää puita, voisi suosia marjovia luonnonlajeja ja istuttaa niitä rivien sijasta ryhmiin. Muuten hoitoa harkitaan alueen tulevan käy-tön mukaan.

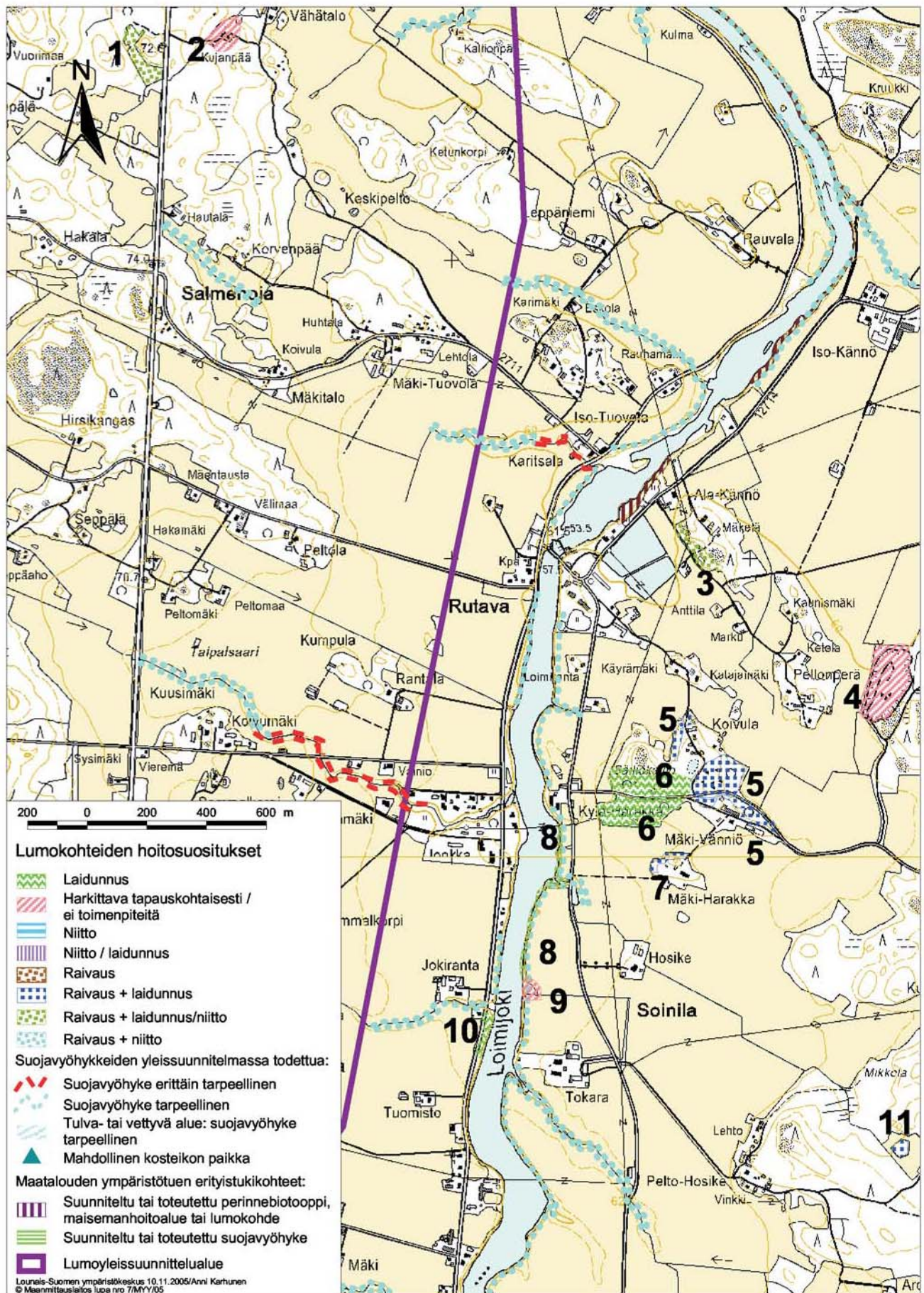
5. Perinnebiotooppi

Alue on lehtipuuhakaa. Tien pohjoispuoleisen laajahkon yhtenäisen alueen lai-dunnus on lopetettu 80-luvulla ja nyt alue on pahoin umpeenkasvanut. Pensaikon seasta on vielä löydettävissä upeita vanhoja isoja koivuja ja komeita katajia. Alu-eella esiintyy mm. jäkkiä. Lähempänä tilakeskusta olevat alueet ovat säilyneet avoi-mempina. Läntisimmät alueet ovat myös säilyneet suhteellisen hakamaisina, vaika laidunnus on lopetettu siellä paljon aikaisemmin.

Hoito: Kohteen raivaus on tarpeen ja sen lisäksi myös laidunnus.

Kartta 2a. Kohteiden I - II elinympäristötyypit

Kartta 2b. Kohteiden 1 - 11 hoitosuosituksat

6. Muu lumokohde

Säiliökallion tämän osan ympäristössä on tapahtunut niin suuria muutoksia, ettei sitä enää voi luokitella perinnebiotoopiksi. Alueella on kuitenkin maisema- ja luomoarvoja. Laidunnus on lopetettu vuosikymmeniä sitten. Hirventien pohjoispuolella on vielä jäljellä vanha lypsypaikka ja aitta vuodelta 1784. Hakamaiseksi raivatun istutusköivikon ja -männikön kenttäkerroksessa on tuoreen suuruuhoniityn lajistoa. Rajauksen ulkopuolella olevalta kalliolta löytyy vanha vesisäiliö, joka on rakennettu paineveden saamiseksi Kylä-Harakan taloon ja joen takana olevaan Jonkan kartanoon.

Hoito: Kohde on jo aika avointa, joten hoidoksi sopii laidunnus.

7. Perinnebiotooppi

Kohde on puretun maatilan ympäristö peltoaukean keskellä. Alueen monimuotoisuus- ja maisema-arvoja parantaisi rakennusten jäännösten poisto.

Hoito: Pieni kohde ei sovellu laidunnettavaksi, vaan sitä voisi raivata ja lisäksi ehkä niittää.

8. Jokivarsiympäristö

Loimijoen varressa oleva alue on osin avointa, osin köivujen rytmittämää puoliavointa rantaniittyä. Yhdessä suojavyöhykkeen kanssa ranta-alueesta voisi saada hoidettavan kokonaisuuden.

Hoito: Aluetta voisi kevyesti raivata ja lisäksi niittää tai laiduntaa.

9. Kosteikko

Alueella on 90-luvun loppupuolella ojaan tehty laskeutusallas, joka on penkereellä erotettu joesta. Altaassa on kaksi vedenpoistoputkea, jotka kartoitushetkellä olivat parikymmentä senttiä vedenpinnan yläpuolella. Altaan vettä ilmeisesti vaihdetaan pumpulla.

Hoito: Hoitoa on suunniteltava tarkemmin, mutta ainakin altaan reunakasvillisuutta voi niittää. Altaan vedenvaihdon lopettamista ja alueen laajentamista voisi harkita.

10. Jokiranta

Maisemallisesti kaunis puistomaiseksi harvennettu ranta-alue sijaitsee Loimijoen ja maantien välissä. Aluetta on laidunnettu 4 vuotta lampailla. Laidunnuksen toteuttamisessa on huomioitu maisemalliset tekijät erittäin hyvin.

Hoito: Alueen laidunnusta jatketaan, mutta laidunpainetta voisi tulevaisuudessa pienentää.

11. Metsäsaareke

Kivikkoinen saareke on puoliavoin, puustoltaan havupuuvaltainen. Aluetta on laidunnettu pellon yhteydessä ja suuret kuuset antavatkin eläimille hyvän suojan. Laidunnus ei ole rehevöittänyt saarekettä ja sen luonne on ylläpidettävissä nykyisilläkin käytännöillä. Alueen saaminen erityisympäristötuen piiriin edellyttäisi käytäntöjen muuttamista tuen ehtojen mukaisiksi.

Hoito: Laidunnus ja lehtipuita suosiva raivaus.

12. Pellon saareke

Kohteeseen kuuluu kaksi pellon keskellä sijaitsevaa saarekettä. Läntisempi on puoliavoin kivikkoinen niittysaareke, jossa kasvaa mosaiikkimaisesti kuivan ja tuoreen niityn kasvillisuutta. Suulin takana olevassa havupuuvaltaisessa saarekkeessa kasvaa myös pihlajaa ja haapaa. Reunat ovat pensoittuneet. Suulin laitamilla kasvaa syyläjuurta. Alueen kummassakin päässä olevat kalliokohoumat luovat vaihtelua pinnanmuotoihin ja kasvillisuuteen. Alueita on luultavasti joskus laidunnettu.

Hoito: Molempia saarekkeita olisi raivattava ja läntisempää myös niitettävä. Itäisemmältä olisi raivattava etenkin nuoria kuusitiheikköjä.

13. Perinnebiotooppi

Lehtipuuvaltaisessa haassa kasvaa koivua, haapaa ja pihlajaa. Vaikka laidunnus pellon yhteydessä on loppunut viimeistään 60-luvulla, alue ei ole juurikaan pensoittunut. Kataja kärsii paikoitellen valonpuutteesta. Peurat näyttäisivät viihtyvän saarekkeessa. Raivauksen seurauksena kastikka voi lisääntyä ja niitto tai laidunnus tulla ajankohtaiseksi.

Hoito: Raivaus ja sitten laidunnus tai niitto

14. Ojanvarsiympäristö

Alue on ollut avointa niittyä, jossa on laidunnettu hevosia ja hiehoja 60-luvulla. Nyt alueella on hakamainen koivikko ja runsas nuori kuusentaimikko. Aluskasvillisuudessa on mm. vadelmaa, metsäkortetta, mesiangervoa, metsäkurjenpolvea ja käenkaalta. Alue on muuttumassa metsätalousmaaksi.

Hoito: Mikäli alueen maatalouskytkös halutaan säilyttää, kohteelta pitäisi harventaa koivikkoa ja poistaa kuusentaimia ja lisäksi sitä voisi laiduntaa tai niittää.

15. Metsäsaarekkeet

Kohde käsittää kaksi havupuuvaltaista metsäsaarekettä, joiden lumo-arvot ovat tavanomaiset. Pienempää saarekettä on raivattu.

Hoito: Alueita voisi edelleen raivata.

16. Pellon saarekkeet

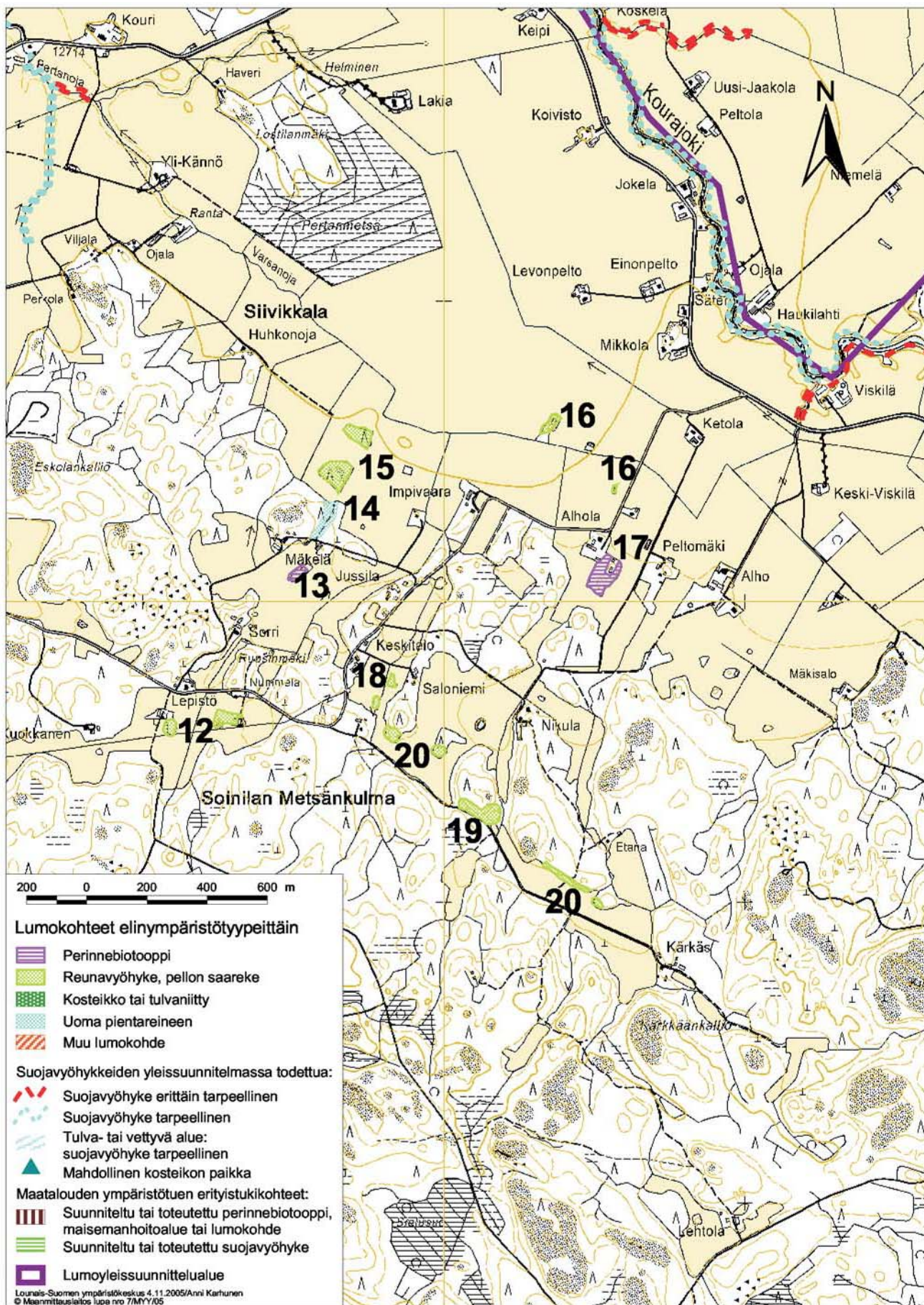
Peltoaukean kahdesta saarekkeesta isomman arvo on lähinnä sen maisemapuissa. Isot koivut, männyt ja pihlaja suulin ympärillä elävöittävät maisemaa. Saarekkeessa on näkyvillä silokalliota. Kenttäkerroksessa kasvaa vadelmaa ja koiranputkea. Pienempi kivikkoinen koivusaareke on maisemallisesti kaunis.

Hoito: Ison saarekkeen pensaiden raivaaminen olisi tarpeen, jolloin maisemapuut tulisivat esiin entistä paremmin. Lisäksi sitä voisi niittää. Pieni saareke on lähinnä säilytettävä sellaisenaan korkeintaan hyvin varovaisesti raivaten.

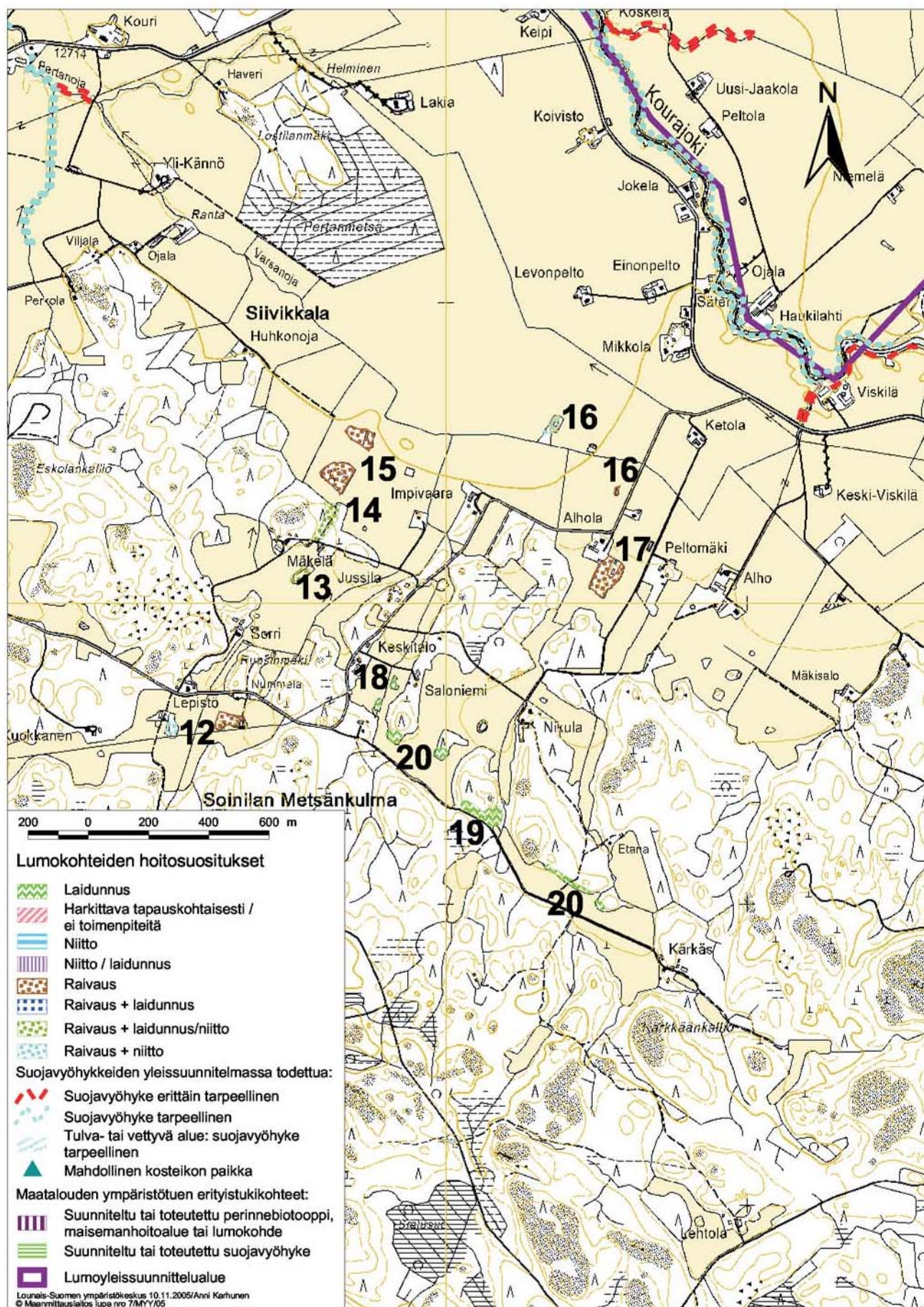
17. Perinnebiotooppi

Alue on kuusivaltainen koivua ja haapaa kasvava haka, jonka laidunnuksesta on kulunut paljon aikaa. Kuusen tainta on runsaasti.

Hoito: Raivaus.

Kartta 3a. Kohteiden 12 - 20 elinympäristötyypit

Kartta 3b. Kohteiden 12 - 20 hoitosuosituksat

18. Metsäsaarekkeet

Peltolaitumen keskellä olevia pienialaisia puustoisia saarekkeita, jotka toimivat luontaisina suojina naudoille. Saarekkeet ovat maisemallisesti kauniita. Valitettavasti alueiden saaminen erityisympäristötuen piiriin edellyttäisi käytäntöjen muuttamista tuen ehtojen mukaisiksi, mikä ei tässä tapauksessa ole järkevää.

Hoito: Alueilla ei tarvita varsinaisesti muita hoitotoimenpiteitä, vaan jatketaan nykyistä käyttöä.

19. Reunavyöhyke

Lehtipuuvaltainen haka on osa laajempaa metsälaidunta, jolla eläimiä ruokitaan.

Hoito: Alueen monimuotoiselle kehittämiselle olisi eduksi, mikäli alue voitaisiin erottaa omaksi lohkoksi. Tällöin laidunnus voitaisiin toteuttaa ilman lisäruokaa ja laidunpainetta pystyttäisiin säätelemään.

20. Reunavyöhykkeitä ja metsäsaarekkeita

Kohde koostuu neljästä pienestä alueesta. Ne ovat käytössä olevia kivikkoisia lehtipuu- tai kasvavia hakoja ja sekametsää kasvavia metsälaitumia, joita laidunnetaan pellon yhteydessä. Notkokohdissa on pienialaisia nokkoskasvustoja, mikä viittaa lievään rehevöitymiseen.

Hoito: Alueille sopii laidunnuksen jatkaminen. Mikäli alueet haluttaisiin erityisympäristötuen piiriin, laidunnus olisi toteutettava pellosta erillisenä eikä alueelle saisi tuoda lisäruokaa.

21. Jokivarsiympäristö

Kourajoeaksi yhtyvien Kärkkään- ja Murronjokien varsilla on yleisesti pensoittuneita kauan aikaa sitten käytöstä poistuneita alueita. Rinteessä näkyy maan eroosioherkkyys etenkin Murronjokivarren jyrkähkösti viettävissä ranta-alueissa. Avoimemmilla alueilla on heinä- tai suurruohovaltaista niittyä, jossa paikoitellen on selkeät merkit rehevöitymisestä. Suojavyöhykkeet olisivat perusteltuja monin paikoin.

Kourajoen Pitkäkosken alapuoliset alueet ovat hakamaisempaa ympäristöä, mutta hakkuut ovat paikoitellen kaventaneet jokivarren luonnontilaisen rannan hyvin kapeaksi ja alentaneet lumoarvoja. Ympäristön muuttuminen voi olla joskus nopeaa. Vielä 60-luvulla avoin lehmälaitumena ollut Kourajokeen rajautuva mäki kasvaa nyt tiheää männikköä. Murronjoen ja Kourajoen yhtymäkohdassa on suurta kuusikkoa, minkä voisi mahdollisesti liittää hoidettavaan kokonaisuuteen säilytettävänä, koska itsessään alue ei kaipaa hoitoa.

Jokivarsimaisema on näkyvimmillään Murronjoen viereiselle tielle. Rinteissä on istutusköykkiä, joiden juuret auttavat sitomaan maa-ainesta. Hieman loivemmin viettävillä ranta-alueilla on kesantopeltoja, jotka voisi muuttaa hoidettaviksi suojavyöhykkeiksi. Koivikot ja avoimet niityt sopisivat laidunnettaviksi ja myös mahdolliset suojavyöhykkeet voisi yhdistää samaan kokonaisuuteen. Tällä hetkellä pienellä osalla aluetta laidunnetaan hevosia. Laidunnus olisi alueelle vielä enemmän eduksi, jos se köyhdyttäisi maaperää. Murronjoen ylittävän sillan eteläpuolella on pieni mäki, jonka erottaa jokialueesta metriset kallioseinämät. Mäki on perinnebiotoopiksi luokiteltavissa olevaa puoliavointa hakaa, jossa on ketomaisia laikkuja. Lajistosta löytyy mäkilehtolustetta (kalkinsuosija). Kallioseinämät eivät estäne laidunnusta.

Hoito: Laidunnus, raivaus eroosioherkkien alueiden ulkopuolella.

22. Ojanvarsiympäristö

Kourajokeen pohjoisesta laskevan ojan varret ovat lähes avointa niittyä, jossa on lehtipuustoa saarekkeina. Luonnontilainen rantakaistale on kapea. Kasvilajisto viittaa rehevöitymiseen. Koiranputkea, mesiangervoa ja nokkosta esiintyy runsaasti. Ojaa reunustaville pelloille olisi tarpeellista perustaa suojavyöhykkeitä. Vesiensuojellisesti on hyvä, että ainakin osa pelloista on monivuotisella nurmella. Ranta-alue on aidattu nautojen laitumen ulkopuolelle.

Hoito: Niitto tai laidunnus olisivat alueelle sopivaa hoitoa. Lumokohteen yhteishoito pellolle perustettavan suojavyöhykkeen kanssa olisi mahdollista.

23. Perinnebiotooppi

Kourajoen rannassa oleva alue on lähes avointa suurruohoniittyä. Alueen laidunnus on aloitettu noin 30 vuoden tauon jälkeen. Pellon ja rantavyöhykkeen reunaan on paikoitellen istutettu lehtikuusta, lehmusta ja vaahteraa riviin. Pellolle on suositeltavaa perustaa suojavyöhyke.

Hoito: Laidunnuksen jatkaminen. Laidunnuksen aloituslohkoa tulisi vaihdella, jotteivät samat lohkot jää aina viimeiseksi ja koiranputki ja nokkonen syömättä. Mikäli laidunnusjärjestyksen muuttaminen ei riitä, voi laidunpainetta nostaa lisäämällä eläinmäärää tai niittää huonosti syötyjä lohkoja. Puiden istuttaminen ryhmiin rivin sijasta loisi maisemaan enemmän vaihtelevuutta.

24. Perinnebiotooppi

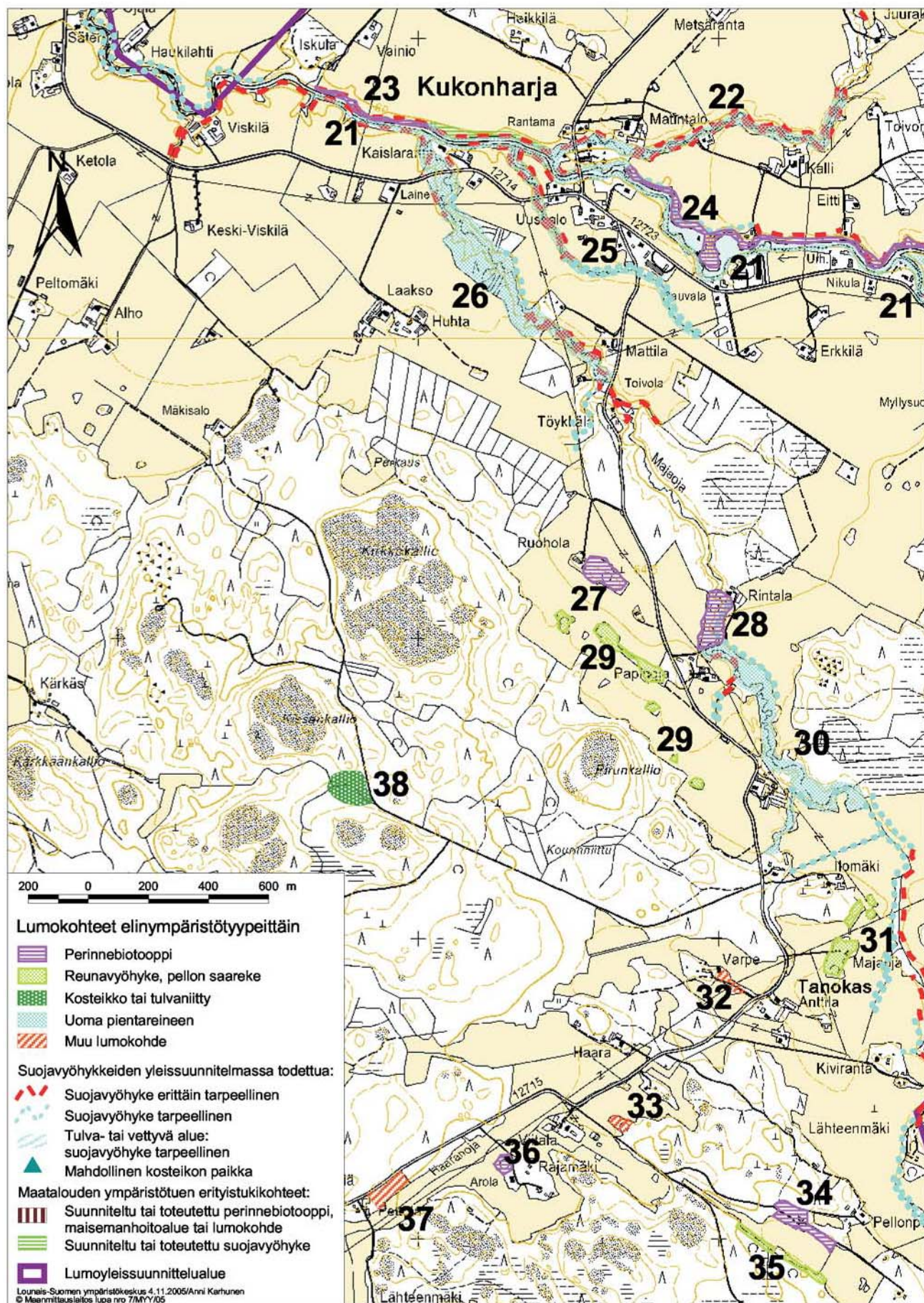
Kohde on Kärkkäänjoen varrella, sen Murronjokeen ja lopulta Kourajokeen yhtyvässä osassa. Alue on lähes avointa joenrantaniittyä, jossa on pieniä lehtipuukeskittyymiä. Kohteella on kulttuurihistoriallisesti arvokas vanha mylly ympäristöineen sekä Satakuntaliiton luontoselvityksessä inventoitu joenvarsilehto. Nautakarjaa on laidunnettu rannassa aina vuoteen 2003 asti. Alueella on ollut 5-vuotinen erityisympäristötukisopimus. Lajistossa on kuivien niittyjen ja tuoreiden suurruohoniittyjen lajistoa, mm. keltasauramo, ketoneilikkaa ja koiranvehnää. Muualla jokivarressa yleiset mesiangervo, koiranputki, nokkonen ja pelto-ohdake joko esiintyvät harvalukuisempina tai jopa puuttuvat kokonaan lajistosta. Kohteella on havaittu pieni myrkkyykeisoesiintymä. Vesirajassa on korte- ja saravyöhykkeet. Alueen saaminen takaisin hoidon piiriin olisi lumo-arvojen kannalta erittäin hyvä asia.

Hoito: Niitto tai laidunnus sopii alueelle.

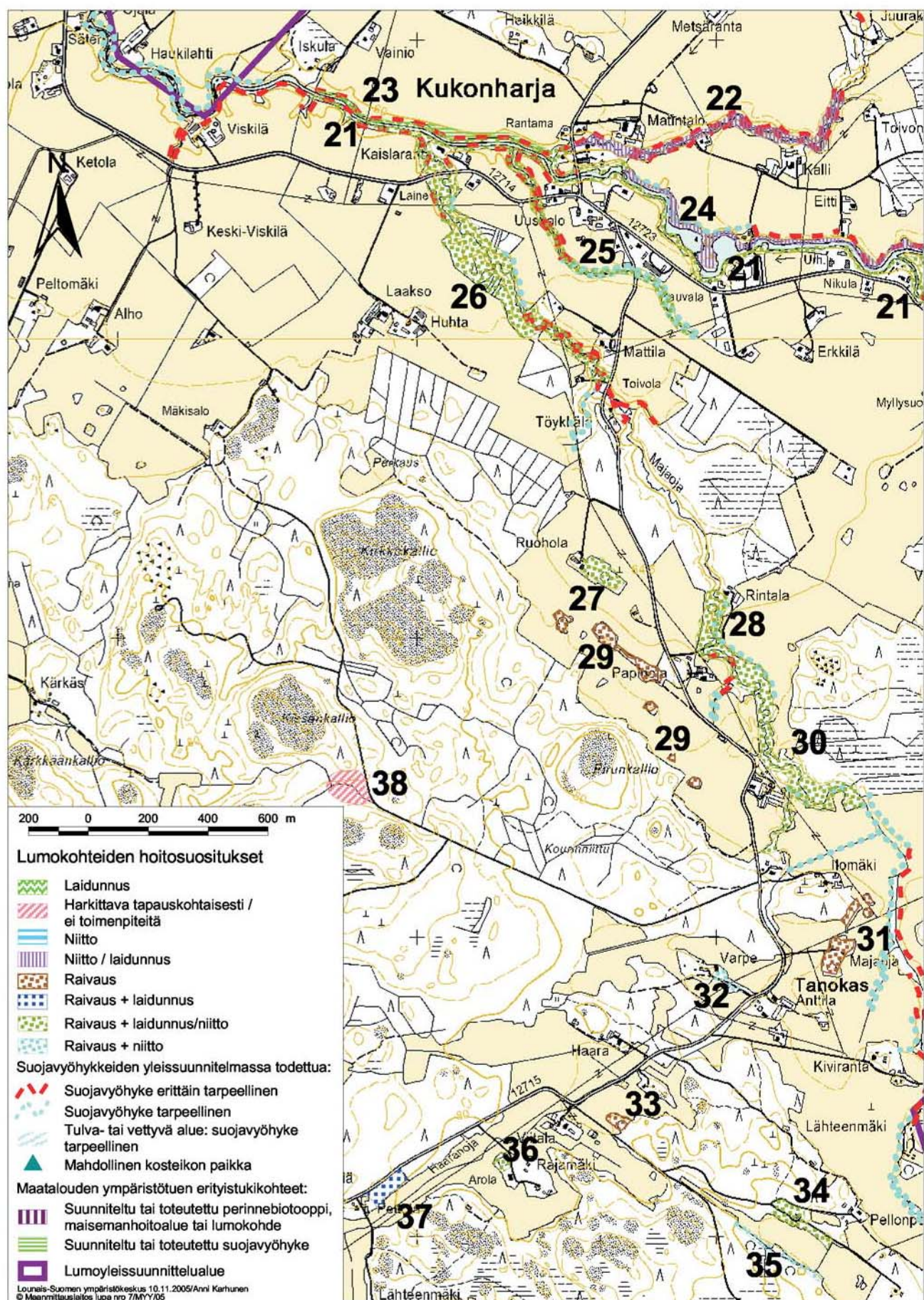
25. Ojanvarsiympäristö

Kapea Kourajokeen etelästä laskevan ojan varsi on rehevää suurruohoniittyä, jossa kasvaa koivu ja pajuryhmiä. Uomaan rajoittuu viljelemättömiä peltoja, joiden hoitaminen parantaisi kylämaisemaa. Kapeiden ojanvarsien hoito onnistuisi parhaiten pelloille perustettavien suojavyöhykkeiden hoidon yhteydessä. Kourajoen ja maantien välisellä alueella laidunnetaan hevosia ja joskus ne ovat laiduntaneet ojanvarren molemmiin puoliin, mikä olisi edelleen eduksi ympäristölle.

Hoito: Aluetta voisi laiduntaa tai niittää sekä paikoin vähän raivata.

Kartta 4a. Kohteiden 21 - 38 elinympäristötyypit

Kartta 4b. Kohteiden 21 - 38 hoitosuosituksen

26. Ojanvarsiympäristö

Majaojanvarren tien länsipuolinen osa vaihettuu puoliavoimesta suurruohoniitystä hakamaisen sekametsän kautta kapeaksi pensoittuneeksi ryteiköksi ennen ojan yhtymistä Kourajokeen. Harmaaleppä muodostaa paikoin puolittain pystyyn kuollutta tiheikköä. Mesiangervo on vallannut ojan alimman kasvillisuusvyöhykkeen. Metsikössä kuusi on taimettunut voimakkaasti ja siellä on havaittavissa erittäin selviä peurojen polkuja. Hakamaisen metsän kasvillisuudessa on tuoreen kangasmetsän, lehdon ja niityn lajistoa mm. käenkaali, mustikka, taikinamarja, sarmäkuisma, huopaohdake, mansikka ja metsäkurjenpolvi. Ojanvarren hoito on mahdollista yhdistää pellolle perustettavaan suojavyöhykkeen hoitoon. Alueeseen rajautuva tiheä istutusmetsikkö on jätetty kohteen ulkopuolelle.

Hoito: Raivaus ja joko laidunnus tai niitto.

27. Perinnebiotooppi

Alue on vanhaa lehtomaista hakaa, jossa on laidunnettu lehmiä ja hevosia. Laidunnus on loppunut 80-luvulla. Tällä hetkellä katajat kärsivät valon puutteesta. Alueella on suuri siirtolohkare ja toinen lohkarie alueen välittömässä läheisyydessä. Alueella kasvaa mm. valkolehdokkia, kevätlinnunhernettä sekä kalvas - ja tuppisaraa.

Hoito: Raivaus ja niitto tai laidunnus. Oleellisinta alueen hoidossa on estää haan umpeenkasvu. Etenkin kuusen taimia on alueella runsaasti. Tällä hetkellä kohteella ei ole niitettävää tai laidunnettavaa, mutta raivaus muuttanee tilannetta.

28. Perinnebiotooppi

Majaojan varressa sijaitseva kohde on ollut luonnontilassa viimeiset parikymmentä vuotta. Aikaisemmin aluetta on laidunnettu ja niitetty. Kasvillisuus on lajistoltaan monipuolista rinteiden yläosissa, alaosa on lähes pelkästään mesiangervoa. Kasvillisuus muodostaa vyöhykkeitä ojan rinteeseen. Alimpana on kosteaa suurruohoniitettä, joka vaihtuu ylempänä tuoreeksi suurruohoniitetyksi. Paahteisilla rinteillä viihtyy oma lajistonsa. Suurin osa alueesta on säilynyt avoimena. Pohjoisin osa vaihettuu vähitellen hakamaisesta niitystä lehtomaiseksi metsäksi.

Hoito: Alueella tarvitaan raivausta ja myös niittoa tai laidunnusta.

29. Metsäsaarekkeet

Kohteeseen kuuluu useita pienialaisia kivikkoisia lehtipuusaarekkeitä, joita on luultavasti laidunnettu pellon yhteydessä. Haapa ja leppä muodostavat helposti tiheikköjä. Niemekkeen muodostava saareke on hakamaisin ja sitä on laidunnettu vielä 80-luvulla.

Hoito: Raivaus riittää hoidoksi.

30. Ojanvarsiympäristö

Majaojavarren niitto ja laidunnus on lopetettu monta vuosikymmentä sitten. Ojanvarsi on suurimmaksi osaksi umpeenkasvanutta, mutta myös pienialaisia suurruohoniitettä esiintyy. Mesiangervoa ja nokkosta esiintyy runsaasti, mikä viittaa rehevöitymiseen. Osaa alueesta on laidunnettu 2000-luvulla hevosilla, mutta parin vuoden laidunnusjakso ei näy kasvillisuudessa. Laidunnus on loppunut. Alueeseen rajautuu peltoja, jotka ovat pienialaisuutensa, jyrkkyytensä tai kasvupaikkaolosuhteittensa vuoksi vähäarvoisia viljelysmaita. Alueet olisivat luontevasti lii-

tettävissä lumokohteeseen. Ojan yläjuoksulla on lehtomaista metsää. Alueella on metsälain nojalla rauhoitettu puronvarsilehto. Ojanvarren pelloille olisi hyvä perustaa suojavyöhyke.

Hoito: Laidunnus tai niitto, raivauksella voidaan lisätä alueen avoimuutta.

31. Metsäsaarekkeet ja reunavyöhykkeet

Kohde kattaa useamman saarekkeen ja metsän reunan. Suurimman saarekkeen eteläosa on hyvin peitteistä eikä aluskasvillisuutta ole. Tuomipihlaja on levinnyt voimakkaasti havupuuhaassa. Autioituneen pihapiirin ympäristössä saarekkeen itäosissa on vielä avointa tuoretta suurruohoniittyä sekä lehtipuustoa. Saarekkeen pohjoispuolella on hakamaista metsänreunaa, jonne tuomipihlaja on myös levinnyt. Ilman toimenpiteitä se tulee sielläkin runsastumaan ikävästi. Kohteen lehtipuuvaltaiset pienet saarekkeet on hiljattain raivattu. Raivaustähteen mahdollisimman tarkka kerääminen köyhdyttäisi saarekkeiden maaperää ja edistäisi niittylajiston esiintymistä. Kastikan lisäksi saarekkeissa esiintyy mm. mansikkaa ja peurankelloa.

Hoito: Tuomipihlajan hävittäminen olisi ensisijainen toimenpide. Raivauksen tueksi suurimmassa saarekkeessa voisi ajatella myös laidunnusta tai niittoa.

32. Muu lumokohde

Tien molemmin puolin oleva puoliavoin niittymäinen ympäristö, jossa kasvaa katajaa, koivua ja muutamia isoja kuusia. Alueella esiintyy mm. purtojuurta.

Hoito: Raivaus ja niitto.

33. Muu lumokohde

Peltomaisemaan työntyvän pienialaisen kallioalueen arvo on lähinnä suurissa maisemapuissa. Sijainti lähellä tietä myös puoltaa kohteen hoitoa.

Hoito: Harkittu raivaus niin, että maisema-arvot paranevat.

34. Perinnebiotooppi

Kohde on suulin ympäristössä oleva alue, jota on laidunnettu aikoinaan nautoilla ja hevosilla. Alueella on ollut myös asuinrakennus ja muita pienempiä rakennuksia, joista viimeisimmät on purettu 50-luvulla. Peltoon rajoittuva, tien eteläpuolella oleva alue on tuoretta niittyä ja lehtipuuvaltaista hakaa, jolla kasvavat isot maisemapuut ovat mahdollisesti entisiä pihapuita. Lajistossa on mm. haapaa ja tuomea. Alueella on myös villiintynyttä juhannusruusua. Tien pohjoispuoli on havupuuvaltaista metsäistä hakaa.

Hoito: Kohteen luonnon monimuotoisuutta voisi edistää raivauksella ja niitolla tai laidunnuksella.

35. Reunavyöhyke

Alue on monilajisesta kerroksellisesta kasvillisuudesta koostuva, pääasiassa umpeenkasvanut reunavyöhyke, jossa on myös pieniä niittymäisiä alueita. Vyöhykkeellä sijaitsee riistan ruokintapaikka.

Hoito: Kasvillisuuden kerroksellisuutta ja lehtipuustoa suosiva raivaus ja pienimuotoinen niittäminen

36. Perinnebiotooppi

Entisen maatilan talouskeskuksen läheisyydessä sijaitseva puustoinen laidunhaka.

Hoito: Raivaus sekä niitto tai laidunnus.

37. Muu lumokohde

Alue on tiehen ja peltoon rajoittuva metsälaidun maatilan talouskeskuksen välittömässä läheisyydessä. Aluetta on laidunnettu keväisin nautoilla, jolloin kuusikon alaosa on tullut avointa. Kuuset varjostavat aluskasvillisuutta. Alueen arvo on maisemallinen.

Hoito: Raivaus, nykyisen rajoitetun laidunnuksen jatkaminen.

38. Kosteikko

Metsäalueen keskellä oleva kosteikko, jota voisi laajentaa ja kehittää edelleen. Kosteikko on säilynyt, koska 15 vuotta sitten tehdyissä metsäojien perkauksissa se jätettiin koskemattomaksi. Alueen arvoa vähentää tuoreet avohakkuut sen välittömässä läheisyydessä.

Hoito: Kohde on lähinnä säilytettävä, mutta mahdollisesti aluetta voisi laajentaa.

39. Perinnebiotooppi

Kivikkoisella lehtipuusaarekkeella on laidunnettu 60-luvulla. Aluetta on raivattu vajaa 10 vuotta sitten. Saarekkeessa kasvaa pääasiassa isoja haapoja ja koivuja sekä pienempää lehtipuustoa kuten pihlajaa. Alueen laitamat ovat voimakkaasti pensoittuneet ja saarekkeen sisäosissa on nousemassa kuusentaimikko.

Hoito: Raivauksella ylläpidetään lehtipuuvaltaisuutta ja avointa hakamaisuutta.

40. Pellon saarekkeet

Pienialaiset saarekkeet ovat kivikkoisia ja lehtipuuvaltaisia. Niiden arvo on lähinnä maisemallinen. Yhdessä saarekkeista on maisemapuuna näyttävä iso raita.

Hoito: Pienimuotoinen raivaus.

41. Perinnebiotooppi

Iso-Murron kartanon eteläpuoleista osaa Murronjokivarresta on laidunnettu vielä pari vuosikymmentä sitten. Viimeksi laidunnetut osat ovat säilyneet melko avoimina, mitä on auttanut myös tulvaveden aikainen uoman leveneminen. Jokivarressa on muutama maisemallisesti kaunis puuryhmä. Tulvarantavyöhykkeessä on kivilaattoja ja ruokohelpikasvustoa, korkeammalla rannalla kasvaa mm. nurmikaunokkia. Kartanon kohdalla jokeen laskevan ojan ympäristö on suurimmaksi osaksi umpeenkasvanutta pensaikkoa. Murronjoen Alastaron kuntaan rajoittuvan osan rantakaistale on alajuoksun vyöhykettä kapeampaa. Etelärannaltaan jokivarsi on koivuvaltaista hakamaista aluetta. Pohjoisranta on pientä avointa rantaniittyä lukuun ottamatta erittäin tiheää nuorta harmaalepikköä. Alueen pelloilla on suojavyöhyketarvetta.

Hoito: Aluetta on ensin raivattava ja sitten hoidettava tarpeen mukaan niittämällä tai laiduntamalla. Jokivarren laidunnusta voisi ajatella toteutettavaksi yhdessä suojavyöhykkeen hoidon kanssa.

42. Perinnebiotooppi

Alue on tilan talouskeskukseen rajautuva hieman kivikkoinen sekapuustoinen haka. Puista mainitsemisen arvoinen on iso pihlaja. Katajat kärsivät valon puutteesta. Kenttäkerros on pääosin heinävaltaista. Kohteen pohjoisosassa puusto on tiheimpää ja kasvillisuus on lajistoltaan enemmän tuoretta kangasmetsää. Aluetta on laidunnettu viimeksi 80-luvulla.

Hoito: Raivaus ja lisäksi pienimuotoinen laidunnus

43. Ojanvarsiympäristö

Puustoinen ja pensaikkoinen ojanvarsi kasvaa pääasiassa harmaaleppää ja tuomea. Ojan pientareet ovat keskivaiheen eteläpuolella avointa rehevöitynyttä suurruohoniittyä. Ojan ylittävän peltotien molemmin puolin on kosteikkomaiset pienet altaat, joita olisi helppo kehittää edelleen. Pellot viettävät paikoitellen selkeästi ojaan päin, jolloin suojavyöhyke olisi perusteltu, vaikkei aluetta olekaan huomioitu suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa. Pensaikkoinen oja tarjoaa eläimille suojaisan käytävän.

Hoito: Niitto, mahdollisessa pensaikon raivauksessa tulisi huomioida eläinten suojan tarve.

44. Jokivarsi

Alue on puuryhmien elävöittämää avointa rehevöitynyttä rantaniittyä, johon on hyvät näkymät Vampulan kylän läpi kulkevalta tieltä. Pellot rajautuvat paikoitellen lähelle rantaa. Suojavyöhyke olisi hyvin tarpeellinen. Rantavyöhyke yhdessä suojavyöhykkeen kanssa voisi muodostaa laidunnukseen sopivan kokonaisuuden.

Hoito: Niitto tai laidunnus.

45. Perinnebiotooppi

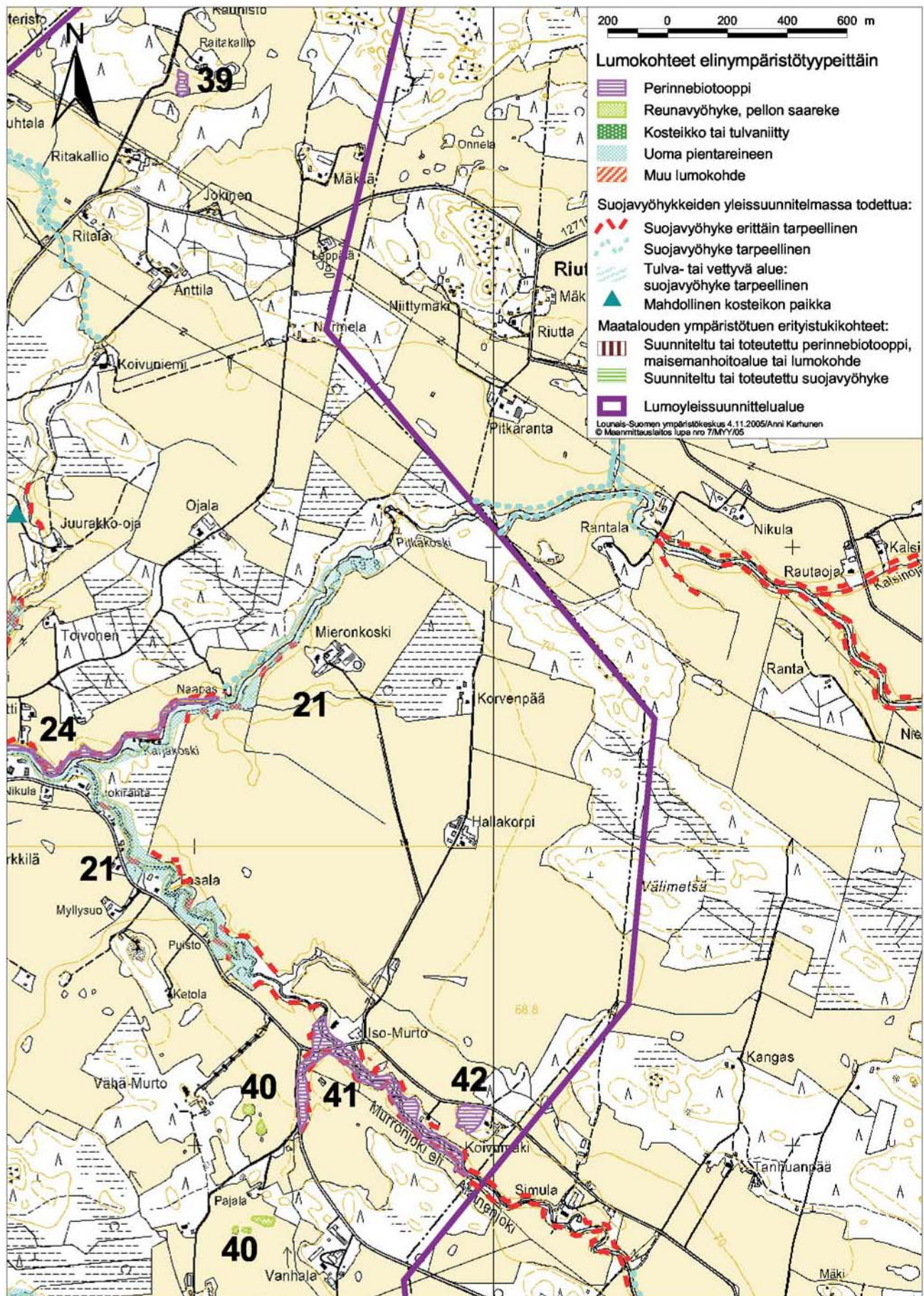
Maatalon talouskeskuksen välittömässä läheisyydessä sijaitseva vanha haka, jonka laidunnus on lopetettu parikymmentä vuotta sitten maaston kulumisen vuoksi. Alueen hakamaisuutta on vaalittu. Puuston uudistamiseksi hakaan on istutettu vaahteraa.

Hoito: Varovaisella raivauksella estetään jatkossakin alueen pensoittuminen. Laidunnus pienelläkin laidunpaineella hävittää taimet.

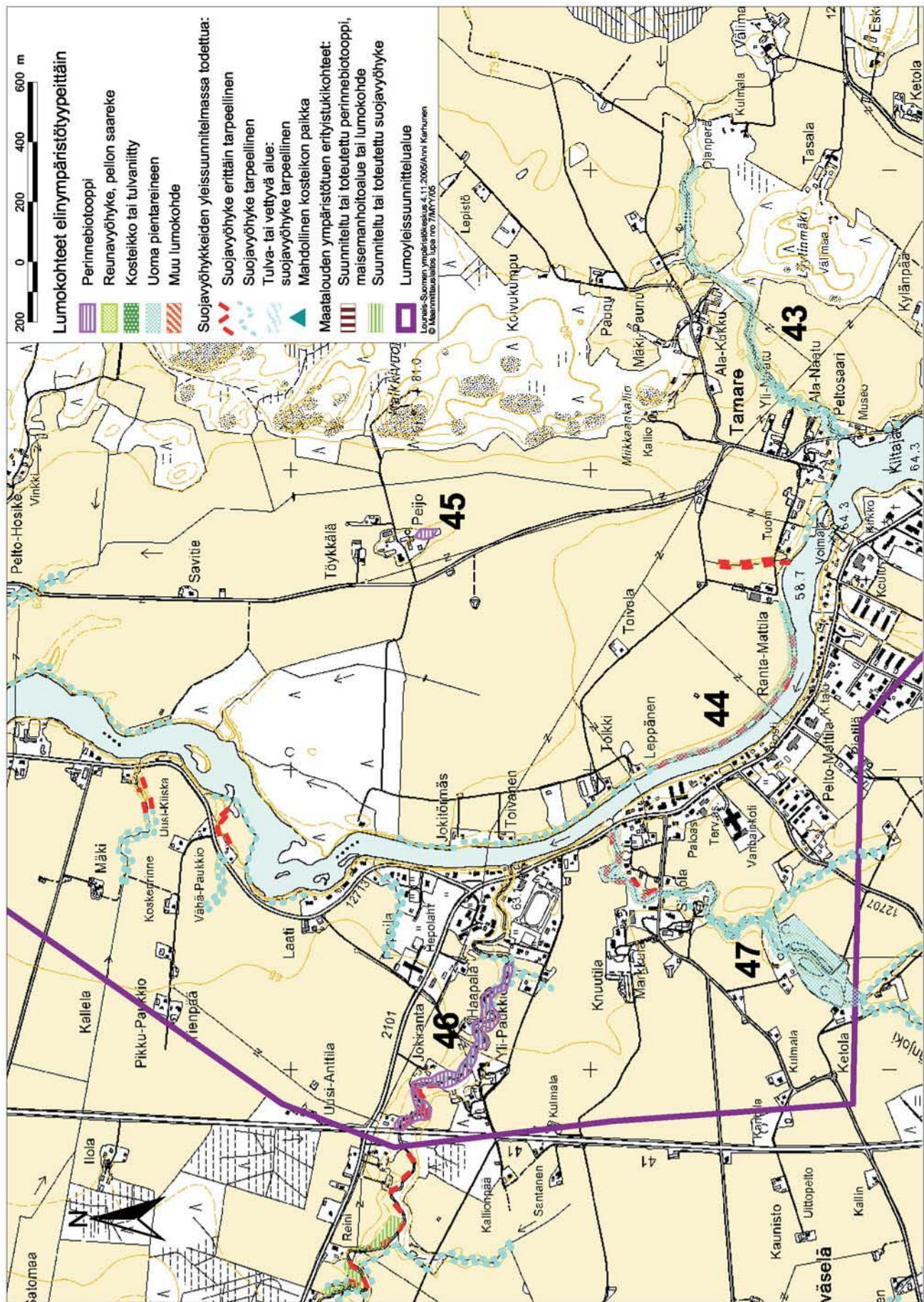
46. Jokivarren perinnebiotooppi

Matkusjoen kauniisti mutkittelevan uoman ranta-alueilla laidunnetaan lampaita. Laidunnuksen ja raivauksen seurauksena ranta on avointa niittyä tai lehtipuuvältaista hakaa. Laidunnuksen ulkopuolella olevat alueet ovat umpeen kasvaneita. Laidunten laajentaminen parantaisi jokirannan viihtyvyyttä edelleen, tosin osa ranta-alueesta sopii kapeutensa vuoksi huonosti laidunnukseen.

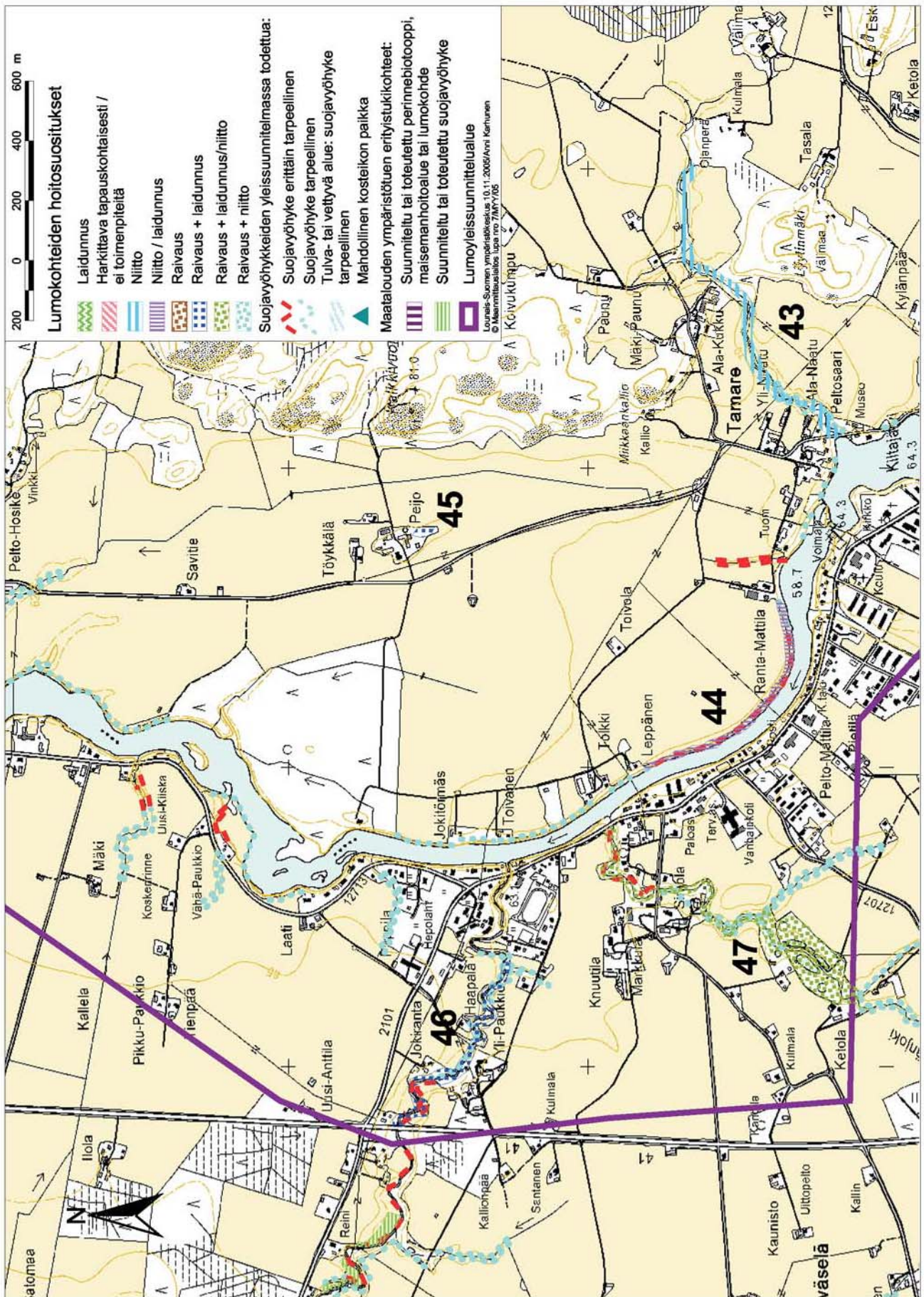
Hoito: Laidunnus ja raivaus.

Kartta 5a. Kohteiden 39 - 42 elinympäristötyypit

Kartta 6a. Kohteiden 43 - 47 elinympäristötyypit

Kartta 6b. Kohteiden 43 - 47 hoitosuosituks

47. Jokivarsi

Kärväselänjoen uoma on jyrkkäseinäinen ja puiden kaatumista uomaan eroosion seurauksena on paikoitellen havaittavissa. Jokivarressa on käytöstä poistettuja kalalammikoita, joiden ympäristössä on hakamaista koivikkoa ja suurruohoniittyä. Jokivarren pelloilla on kiinnitetty huomiota vesistönsuojeluun, nurmialueet ovat paikoitellen hyvin leveät. Ennen Loimijokeen laskemistaan Kärväselänjoen eteläranta on tontteihin rajautuvaa puistomaista aluetta. Pohjoisranta on pensoittunut ja rehevää. Siellä esiintyy runsaasti mm. pujoa ja pelto-ohdaketta. Ranta-alueet ovat hoidon kannalta suurimmaksi osaksi liian kapeita. Jokivarren välittömässä läheisyydessä on hevoslaidun, jonka laajentaminen ranta-alueelle voisi parantaa maisemaa entisestään.

Hoito: Raivaus huomioiden rantojen eroosioherkkyys ja laidunnus tai niitto.

48. Perinnebiotooppi

Kohde on tien pohjoispuolella sijaitseva kalliainen, katajaa ja muita havupuita kasvava saareke, jonka eteläisellä reunalla on tuoretta suurruohoniittyä. Alue on säilynyt suhteellisen avoimena, ketomaisena. Alueella on paikoin tiheää kuusentaimikkoa.

Hoito: Varovainen raivaus koskien pääsääntöisesti kuusentaimikkoa ja lisäksi joko niitto tai laidunnus.

49. Erilaisia saarekkeita ja metsän reunoja

Kohde koostuu Korppilanojan koillispuolella olevista yhdeksästä pienestä alueesta, joilla on hoidettuna lähinnä paikallista maisemallista merkitystä. Alueita yhdistää eteläisintä metsänreunaa lukuun ottamatta hakamaisuus. Ne ovat lehtipuuvaltaisia, avoimilla paikoilla on suurruohoniittyä. Kaikkein pohjoisin ja pienin alueista on lumoarvoiltaan paras. Lähinnä eteläisintä metsäsaarekettä olevassa metsän reunassa on säännöllisen muotoinen lammikko ja useita pieniä kuivuvia lampareita. Tällä käytössä poistetun kanalan takaisella alueella on selvimmät merkit rehevöitymisestä. Osaa alueista on raivattu. Raivauksen maisemanhoidollista tehoa lisäisi raivaustähteen mahdollisimman tarkka poistaminen sekä tasaisen koivikon sijasta puuryhmien suosiminen.

Eteläisin metsän reuna on tasoitetulle ojanperkausmaalle muodostunut puoliavoin vyöhyke, joka rajoittuu kalliorinteeseen. Kasvillisuus koostuu tavanomaisesta niittykasvillisuudesta sekä nuoresta puustosta ja pensaista. Alueen arvoa vähentää viereinen hakkuualue.

Pellon keskellä olevat metsäsaarekkeet kuuluvat myös kohteeseen. Niistä eteläisempi on havupuuvaltainen alue, jonka avoimilla paikoilla, lähinnä ajourissa, kasvaa niittykasvillisuutta. Alueella on romahtaneen rakennuksen jäännökset. Pohjois- ja itä-puolella on tiheää kuusikkoa. Pohjoisempi saareke on useamman tilan omistuksessa, mutta sitä on ainakin osittain laidunnettu. Saarekkeen itäreunalla on niittymäisiä avoimempia laikkuja, keskiosa on sekametsää ja sähkölinjan eteläpuoleinen alue on isojen haapojen ja kuusien muodostamaa hakaa. Sähkölinjan alla on niittykasvillisuutta ja katajaa.

Hoito: Raivauksen ohella kohteiden hoidossa on suositeltavaa käyttää eteläisintä saarekettä lukuun ottamatta niittoa tai laidunnusta. Laidunnuksen käyttöä kohteen metsänreunoissa rajoittaa lähinnä niiden pienialaisuus. Vanhan kanalan takana olevien lammikoiden ympäristöön olisi hyvä jättää varjostavaa kasvillisuutta. Kohteen eteläisimmän metsänreunan raivauksella ja niitolla estetään alueen täydellinen pensoittuminen ja tuetaan kerroksellisen kasvillisuuden muodostumista. Laidunnus tuhoaisi muodostumassa olevan kerroksellisen kasvillisuuden.

50. Metsäsaareke

Kohde on hakamainen puulajistoltaan monipuolinen metsäsaareke, jossa peurat näyttäisivät viihtyvän.

Hoito: Varovainen raivaus riittää tällä hetkellä hoidoksi.

51. Muu lumokohde

Alue on rehevä puronvarsilehto, jota ympäröi pohjoisosassa harva vanha kuusikko. Kuusten varjossa lajistossa on saniaisia ja lehtisammaleita. Alempana varjostavaa puustoa ei ole ja puronvarsi on harmaaleppä- ja muuta pensaikkoa.

Hoito: Säilytettävä.

52. Joki- ja puronvarsiympäristö

Loimijoen rannalla, puron pohjoispuolella olevaa aluetta on laidunnettu 80-luvun alkuun saakka. Tällä hetkellä ranta-alueella kasvaa pääasiassa harmaaleppää ja tuomea. Avoimemmissa paikoissa on mesiangervoa. Viljelysmaalla rantaa mukaillee heinäpeltovyöhyke. Pellon jyrkkyyden vuoksi suojavyöhyke olisi tarpeellinen ja sen olemassaolo voisi tehdä ranta-alueen hoitamisesta kannattavampaa. Puron eteläpuoleinen osa on ollut laiduntamatta pidempään. Terttuselja on lisääntynyt siellä voimakkaasti.

Hoito: Alueelle sopii raivauksen tueksi niitto tai laidunnus. Rantaa olisi rai-vattava eroosion välttämiseksi harkiten.

53. Muut lumokohteet

Tien pohjoispuolella olevan isomman alueen puoliavoimessa kalliorinteessä kasvaa ketolajistoa, kuten mäkitervakkoa ja kissankäpälää. Kallion juurella on rehevämpää niittykasvillisuutta ja se on ollut sikalaitumena muutamia vuosikymmeniä sitten. Kohteeseen kuuluva pieni alue on avoin kallioketo talon läheisyydessä. Lajistossa on mm. ahomansikkaa, ahosuolaheinää, isomaksaruohoa ja keltamaksaruohoa.

Hoito: Isommalla alueella estetään puustoa varjostamasta ketokasvillisuutta. Rinteen juurella olevaa niittyä voisi niittää. Pieni alue on säilytettävä eikä tarvitse toimenpiteitä tällä hetkellä.

54. Jokirantaympäristö

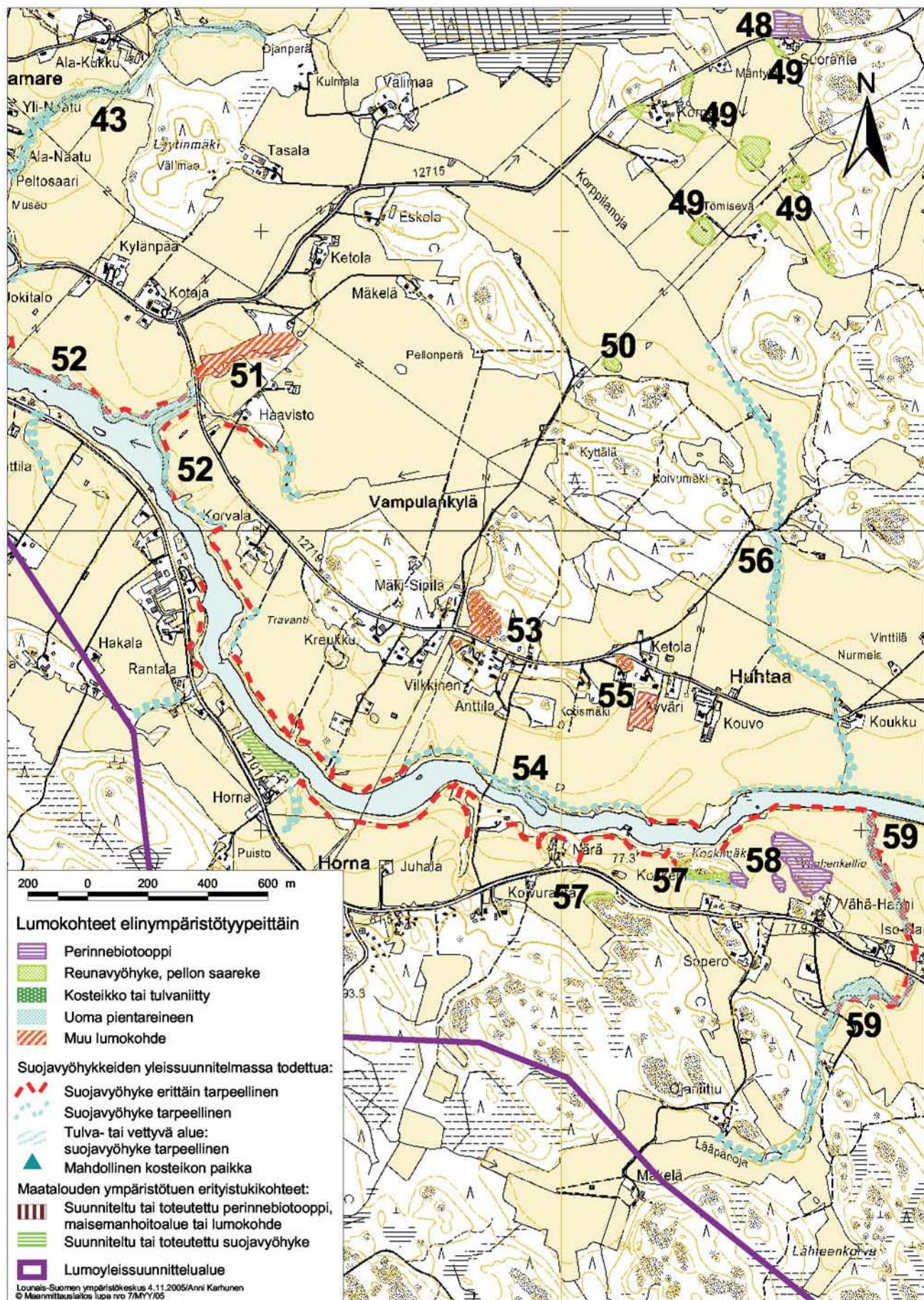
Kivikkoinen pieni joensuuntainen niemeke on alkuaan ihmistoiminnan tulosta. Alueelle on kasattu maa- ja kiviainesta joen ruoppauksen yhteydessä. Tuomivaltaisessa ryteikössä on paljon lahoppuuta. Muun muassa seittitakiaista, lehtopalsamia, syyläjuurta, rantaminttua ja karhunköynnöstä esiintyy.

Hoito: Säilytettävä sellaisenaan.

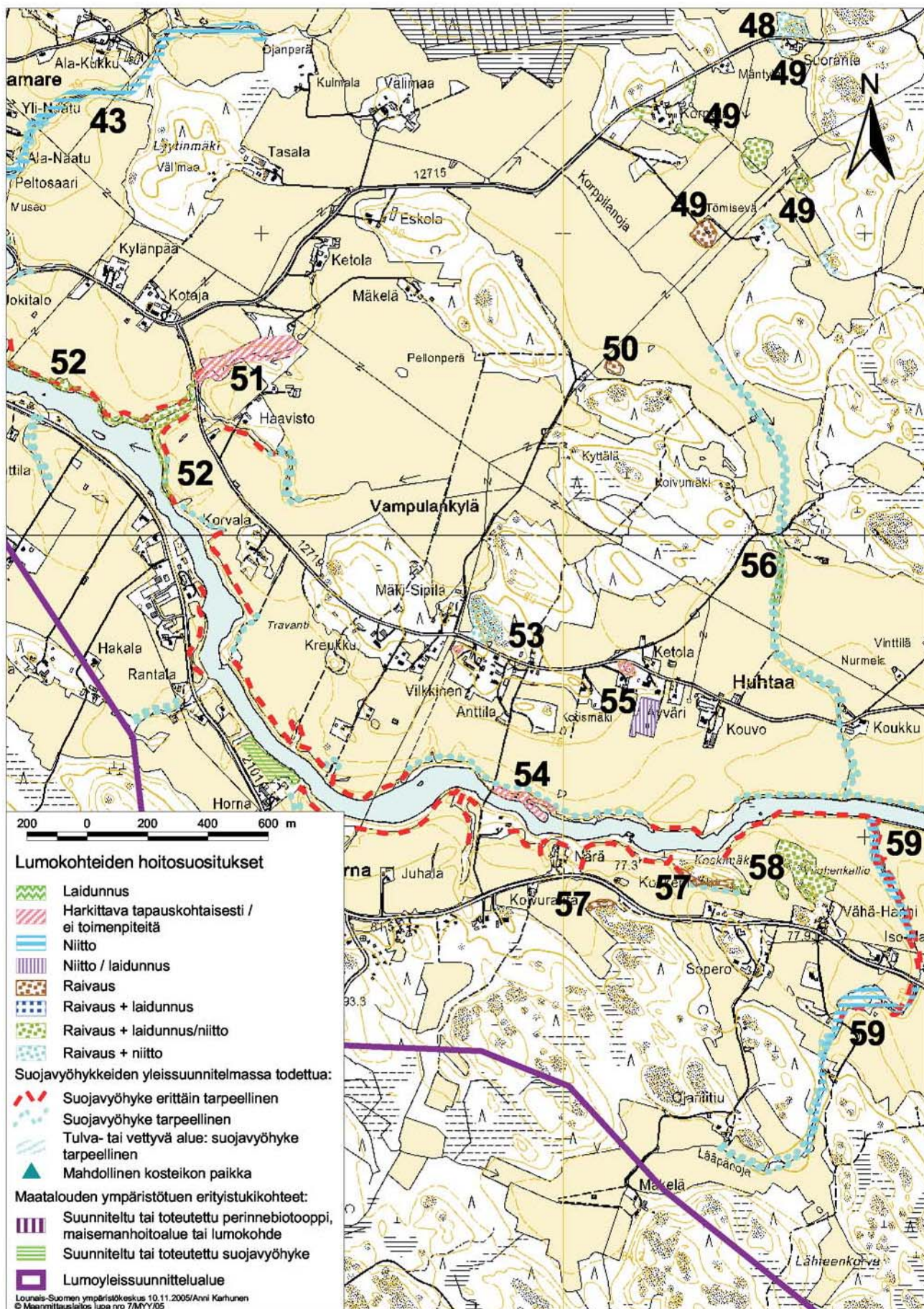
55. Muu lumokohde

Kohteen kahdesta alueesta rannan puoleinen on lähes avoin niitty, jonka kasvillisuus on heinäniityn, tuoreen suurruohoniityn ja pienruohoniityn mosaiikkia. Aikoinaan Huhtaan koulun opettajien peltona olleella alueella on ollut myöhemmin pesäpallokenttä. Nykyään koulukiinteistössä toimii palvelukoti. Tien vieressä lähellä taloa oleva alue on pieni kallioketo, jonka lajistosta löytyy mm. ahomansikkaa, ahosuolaheinää, isomaksaruohoa ja keltamaksaruohoa.

Hoito: Niitolla tai laidunnuksella estetään isomman alueen pensoittuminen. Kukkaloisto säilyy parhaiten, jos aluetta hoidetaan niitolla ja se ajoitetaan vasta elokuulle. Pieni ketoalue ei tarvitse hoitotoimenpiteitä.

Kartta 7a. Kohteiden 48 - 59 elinympäristötyypit

Kartta 7b. Kohteiden 48 - 59 hoitosuosituks

56. Ojanvarsiympäristö

Ojan varsi on puoliavointa suurruohoniittyä, jota puusto rytmittää kauniisti. Aluetta on laidunnettu viimeksi 60-luvulla. Aluetta voidaan hoitaa yhdessä mahdollisen suojavyöhykkeen kanssa.

Hoito: Kevyt raivaus ja niitto tai laidunnus.

57. Reunavyöhykkeet

Kohteeseen kuuluu kaksi kallioista reunavyöhykettä, joissa on monipuolinen lajisto. Tien pohjoispuolella olevan reunan arvoa vähentää sen takana oleva hakkuuaukea. Säilytetty vyöhyke on kuitenkin niin leveä, ettei hakattu alue näy tielle.

Hoito: Vähäisellä raivauksella säilytetään ja lisätään reunojen kerroksellisuutta ja avoimuutta. Pohjoispuolen raivauksessa olisi oltava varovainen, jotta hakkuuaukea ei tulisi näkyviin.

58. Perinnebiotooppeja

Kohteella on laakeita avoimia tai puoliavoimia kallioisia katajaa kasvavia saarekkeitä tai saarekkeen osia, joissa esiintyy pienruohoniittyä. Paikoitellen saarekkeissa on reheviä kasvustoja maitohorsmaa, vadelmaa, mesiangervoa ja koiranputkea. Vuohenkalliolla on ollut mulleja laiduntamassa viimeksi 1971. Sen eteläosa on puustoisempaa aluetta. Alue on mukana Satakunnan luonnonsuojeluselvityksessä 1995-1998. Alueen lumoarvot näyttäisivät heikkenevän hitaasti. Koskimäen itäosa on lehtipuuvaltaista kaunista haka-aluetta.

Hoito: Niiton tai laidunnuksen lisäksi voi tehdä harkitusti hyvin pienimuotoista raivausta.

59. Ojanvarsiympäristö

Lehtipuiden rytmittämän Lääpänojanvarren reunoilla kasvaa rehevöitymiseen viittaavia kasveja kuten pelto-ohdaketta, mesiangervoa ja koiranputkea. Oja virtaa suojaisan lehtipuusaarekkeen läpi, jonka säilyttäminen lisäisi alueen lumoarvoja. Ojan varressa olisi tarvetta suojavyöhykkeelle etenkin sen alajuoksulla.

Hoito: Pieni ja kapea ojanvarsialue olisi kannattavinta hoitaa mahdollisten suojavyöhykkeiden yhteydessä esimerkiksi niittämällä. Ojassa on lehtipuusaarekkeen kohdalla rakennusjätteitä. Niiden siivoaminen olisi asiallista.

60. Tulvaniitty

Jyrkän kalliomäen ja peltoaukean välissä on tulvaherkkää aluetta. Osa alueesta on peltoviljelyksessä. Pellosta suurin osa on ollut kesantona vuodesta 1991. Pellon ulkopuoliseen osaan on istutettu koivua. Koivut eivät ole menestyneet alueella, vaan suurin osa taimista on tuhoutunut. Jäljelle jääneet koivut muodostavat alueelle luonnollisia puuryhmiä. Alue muodostaa hyvän kokonaisuuden yhdessä tien eteläpuoleisen alueen kanssa. Pinta-alaltaan alue on riittävän suuri nautakarjan laiduntamiseenkin. Alueella on kosteaa suurruohoniittyä ja kosteaa niittyä. Tien eteläpuoli on pohjoispuolta pensaikkoisempaa. Aivan Loimijoen rannassa on pieni-alainen pienruohoniitty. Laidunnuksella on mahdollista aikaansaada maisemallisesti näyttävä lopputulos.

Hoito: Raivaus sekä niitto tai laidunnus. Pellon niityttäminen on myös mahdollista. Tien reunassa olevien vastapainomaakasojen tasoittaminen parantaisi yleisilmettä.

61. Muu lumokohde

Kallioketo, jonka jyrkässä rinteessä kasvaa katajaa. Rinteen alapuolella on rehevämpi haavikko. Haavikko peittää näkyvyyden tielle. Kasvillisuudessa on mm. isoa maksaruohoa, mäkitervakkoa, kiviyrttiä, haisukurjenpolvea, kevätlehtoleinikkiä, keto-orvokkia, haurasloikkaa ja tuoksusimaketta.

Hoito: Raivauksella estetään puustoa varjostamasta kallioketoa. Haapoja harventamalla saataisiin rinne näkyviin.

62. Metsäsaarekkeet

Kohteen iso saareke on ollut aikoinaan laidunkäytössä ja nyt näyttää metsätalousmaalta. Alueella on jäännöksiä suulista sekä rakennusjätteitä ja autonromu. Kuusivaltaisessa sekametsässä esiintyy vielä jäkkiä, nurmitädykettä ja tuppisaraa. Ison alueen eteläpuolella olevalla kallioisella pikkusaarekkeella kasvaa isoja maisemapuiksi sopivia mäntyjä. Kataja kärsii valon puutteesta. Myös tätä saarekettä on aikoinaan laidunnettu. Alueella esiintyy lampaannataa.

Hoito: Isoa saarekettä olisi raivattava laidunnuksen lisäksi, pienellä riittää raivaus.

63. Metsäsaareke

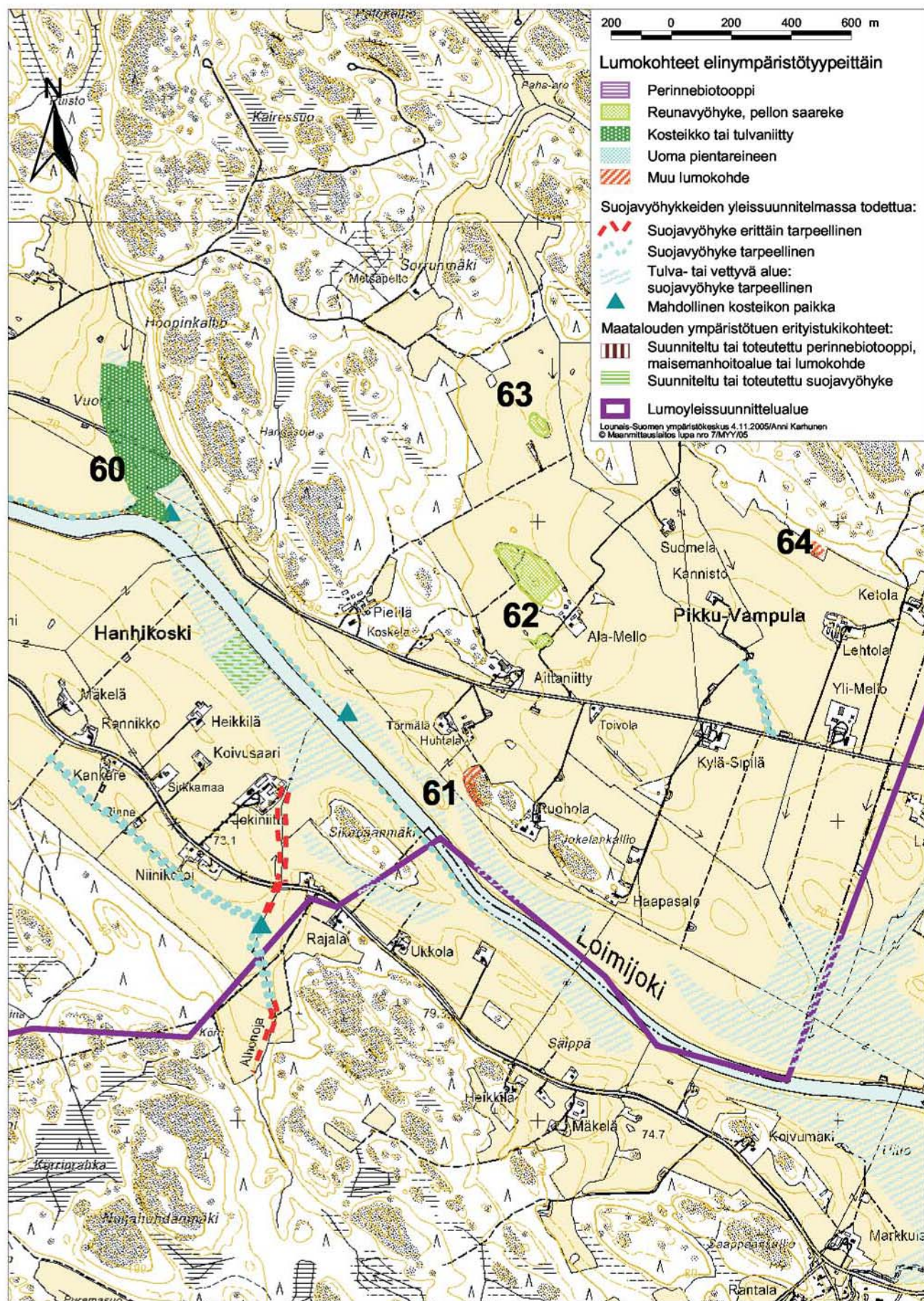
Havupuuvaltaista, kivikkoista metsäsaarekettä on harvennettu keskiosista ja kastikka on runsastunut. Saarekkeen länsiosassa on pienruohoniittyä ja ainakin tätä osaa on laidunnettu. Alueen katajat tarvitsisivat enemmän valoa.

Hoito: Raivaus sekä laidunnus tai niitto.

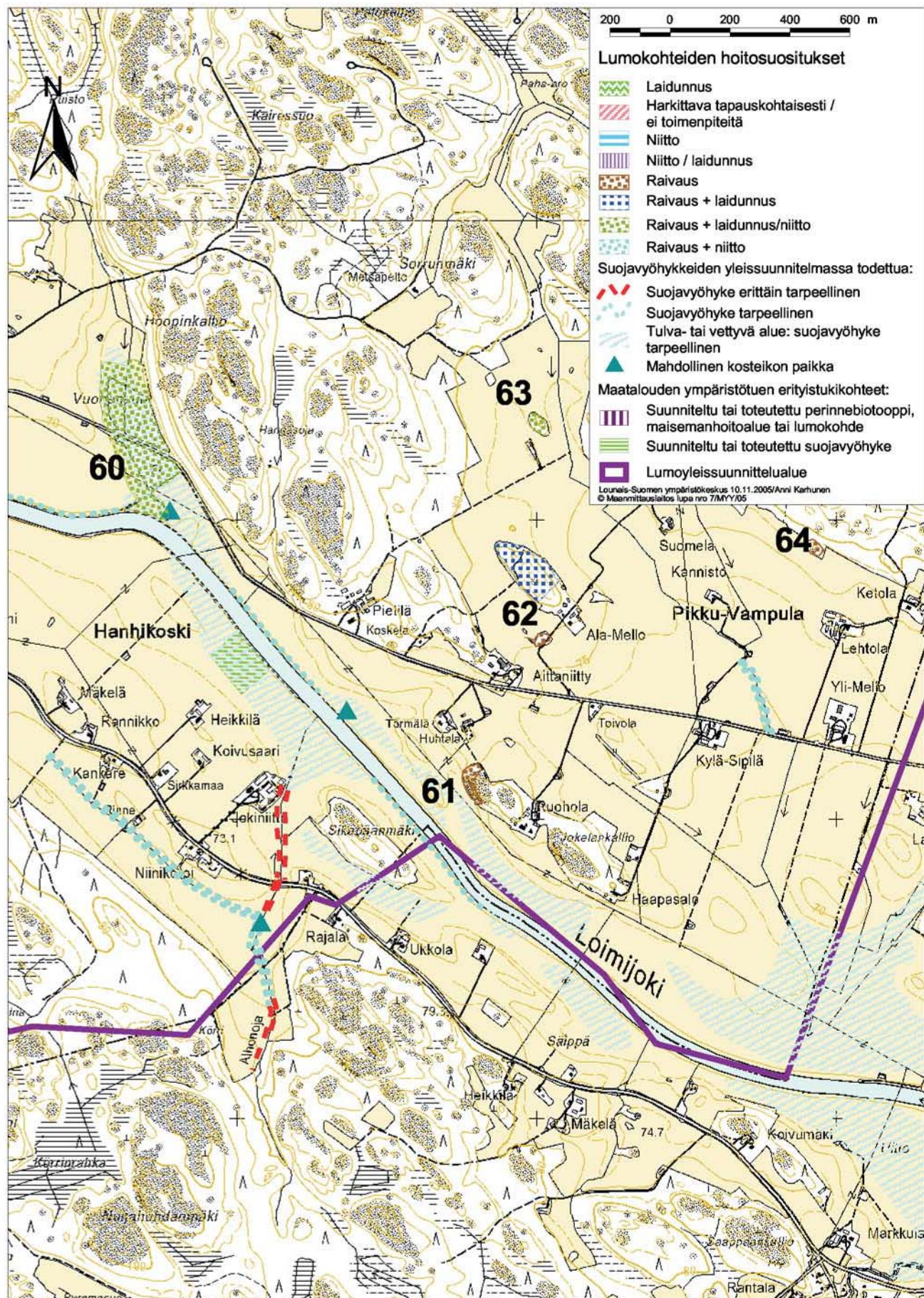
64. Muu lumokohde

Peltoaukeaa reunustavan metsän reuna-aluetta on mahdollisesti laidunnettu pelton yhteydessä. Alueella on haapaa ja katajaa sekä vanhaa riviin istutettua kuusta. Pienillä kalliolaikuilla on jonkin verran ketolajistoa. Kohteella on runsaasti kuusen taimia. Alueen lähistöllä on hakkuualue.

Hoito: Raivaus ainakin parantaisi maisemallisia arvoja.

Kartta 8a. Kohteiden 60 - 64 elinympäristötyypit

Kartta 8b. Kohteiden 60 - 64 hoitosuosituksat

5

Luonnon monimuotoisuus-kohteiden toteutus ja rahoitus

Maatalouden ympäristötuen erityistuet on tarkoitettu ympäristönsuojelu- ja hoitotoimiin, jotka voivat kohdistua sekä peltoalalle että muihin maatalan elinympäristöihin. Erityistukikohteelle laadittava sopimus voi olla viisi- tai kymmenvuotinen. Erityistuen saaminen edellyttää, että viljelijä on sitoutunut perustoimenpiteiden ehtoihin. Maksettava erityistuki määräytyy hoitotyöstä aiheutuneista kuluista sekä tulonmenetyksistä, jotka syntyvät, kun esimerkiksi suojavyöhykkeeksi perustettava pelto poistuu viljelystä. Pääsääntöisesti tuki määräytyy alueiden vuosittaisesta hoidosta aiheutuneiden kustannusten perusteella. Tuki on hehtaarikohmainen ja maksetaan vuosittain.

Luonnon monimuotoisuuden edistäminen, perinnebiotoopin hoito ja joissakin kohteissa maiseman kehittäminen ja hoito ovat tukimuotoja, joita voi hakea tässä yleissuunnitelmassa esitetyille kohteille. Vesiensuojelullisista syistä pellolle perustettavat suojavyöhykkeet ja kosteikot ja/tai laskeutusaltat voidaan yhdistää luonnon monimuotoisuuskohteisiin, vaikka niitä koskevia erityistukisopimuksia haetaan eri hakemuksilla. Kuitenkin on aina muistettava, että suojavyöhykkeiden ja kosteikkojen ja/tai laskeutusaltaiden ensisijainen tavoite on vesiensuojelu. Tulva-alueilla tai sortumaherkillä rantapelloilla ei esimerkiksi laidunnus tule kysymykseen. Kaikkien mainittujen tukien hakeminen on kuitenkin vapaaehtoista ja alueen maininta yleissuunnitelmassa tai sille annetut hoitosuositukset eivät velvoita tuen hakuun.

Erityistukihakemus toimitetaan liitteineen TE-keskuksen maaseutuosastolle, joka pyytää ympäristökeskukselta lausunnon kohdealueen sopivuudesta luonnonarvojen tai maisemallisten näkökulmien osalta. Ympäristökeskuksen puoltava kanta on edellytys rahoituksen saamiselle. Tukihakemukseen on tärkeää liittää sijaintikartta, yksityiskohtainen perustamis- ja hoitosuunnitelma selostuksineen ja kustannuslaskelma. Suunnitelma sisältää mm. kohteen kuvauksen, selvityksen lohkoista pinta-aloineen ja selostuksen hoidon tavoitteista sekä vaikutuksista, peruskunnostus- sekä vuosittaisista hoitotoimenpiteistä ja toimenpiteiden aikataulun. Yksityiskohtaisempaa tietoa erityistuen hakemisesta löytyy tukioppaista ja esitteistä, joita saa mm. kuntien maaseutuviranomaisilta, alueellisista ympäristökeskuksista ja TE-keskuksista. Myös tuottajajärjestöt ja neuvontajärjestöt neuvovat erityistukiasioissa. Erityistukihakemukseen liitettävän suunnitelman voi tehdä käyttäen valmiita suunnitelmalomakkeita, joita saa em. mainituilta tahoilta ja mm. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen internetsivuilta. Useimmiten on suositeltavaa käyttää apuna ammattisuunnittelijaa. Suunnittelijoista saa myös tietoa edellä mainituilta tahoilta.

Luonnon monimuotoisuuskohteista, perinnebiotoopeista ja maisemanhoitoalueista rahoitetaan ensisijaisesti kohteita, jotka sijaitsevat yleissuunnittelualueilla, inventoiduilla perinnemaisemilla, hoito- ja maisemasuunnitelma-alueilla, arvokkailla maisema-alueilla sekä Natura-alueilla. Lisäksi etusijalla ovat kohteet, joilla on edellisellä sopimuskaudella ollut vastaava erityistukisopimus.

Nykyisessä ympäristötukijärjestelmässä tärkeimmät maatalousympäristön biologista monimuotoisuutta sekä avoimen viljelymaiseman säilymistä edistävät muut erityistukimuodot ovat suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito, kosteikkojen ja laskeutusaltaiden perustaminen ja hoito, luonnonmukainen tuotanto sekä alkuperäisrotujen kasvattaminen. Ympäristötukijärjestelmä uudistuu vuonna 2007, jolloin tukimahdollisuudet ja tukityypit todennäköisesti myös muuttuvat jonkin verran.

Luonnon monimuotoisuusalueiden hoidon yleisiä periaatteita

6

Hoidon tarve ja tavoitteet

Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävällä kohteella tehdään ensimmäiseksi suunnitelma ja selvitetään tavoitteet, joihin hoidolla pyritään. Esimerkiksi puun tuotannon tavoitteet ovat toisenlaiset ja saavutetaan toisin keinoin kuin luonnon monimuotoisuuden edistämien tai maisema-arvojen lisääminen. Jos kohteelle haetaan ympäristötuen erityistukea, on suunnitelmassa esitettävä hoitotoimenpiteitä. Hoidon suunnittelu riippuu alueesta ja käytettävissä olevista voimavaroista ja aluksi kannattaa myös selvittää millaisia mahdollisuuksia olisi tehdä yhteistyötä toisten tilojen kanssa esimerkiksi niiton tai laidunnuksen järjestämisessä. Alueiden hoidon yleisiin periaatteisiin tutustuminen ja omien mahdollisuuksien arviointi on tehtävä ennen hoitosuunnitelmaa. Jotkut alueet ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita sellaisinaan eikä niillä tarvita aktiivisia toimenpiteitä. Tällaisia alueita kannattaa varjella rakennus- ym. maastoa muuttavilta töiltä. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen on pitkäjänteistä työtä, varsinkin jos ajatellaan esim. puiden ikää ja kasvunopeutta. Kohteiden hoitoa suunniteltaessa kannattaakin ajatella tukikaudia pitemmällekin tulevaisuuteen.

Raivaus

Raivauksen ajoittaminen

Kunnostettavilla alueilla puuston raivaus tehdään mielellään vaiheittain usean vuoden aikana. Kaadettujen puiden juuriston lahotessa vapautuu maaperään runsaasti ravinteita, jotka saavat vesakon ja typensuosijalajiston runsastumaan. Ylläpitoraivausta tulee paljon, jos aluetta ei puiden kaatojen jälkeen saada laidunnukseen. Jos alueelta esimerkiksi suunnitellaan kaadettavan nuoria haapoja, on ne hyvä kaulata 3 – 5 vuotta ennen kaatoa vesakoitumisen vähentämiseksi. Paras raivausaika on talvi, jolloin maanpinta kestää paremmin eikä työ häiritse esim. pesiviä lintuja. Raskaan metsänkorjuukaluston käyttö ei ole yleensä mahdollista luonnon monimuotoisuuskohteilla.

Millä tavalla raivataan

Puuston harvennuksessa ei pyritä tasavälisyyteen eikä puistometsän tyyliiseen harvaan ja siistiin metsikköön, vaan avoimien niittylaikkujen ja puuryhmien vuorotteluun. Raivauksessa jätetään erilaisia ja eri kokoisia pensaita ja puita alueelle. Mikään laji ei ole huonompi kuin muu, sillä esimerkiksi usein isot raidat ja ryteikköiset tuometkin tuovat oman osansa monimuotoisuuteen. Jos raivattavalla alueella halutaan tuoda esiin kaunis kallio tai muu maisema kohde, sen edestä kaadetaan peittävät puut, mutta lähistölle jätetään pieniä lehtipuita tai pensaita kasvaamaan ja luomaan kerroksellisuutta ja syvyyttä. Ne kaadetaan sitten, kun ne peittävät liikaa. Valoa vaativille lajeille, kuten katajille, tammille ja pähkinäpensaille tehdään kasvutilaa, mutta ei suosita vain niitä. Esimerkiksi katajaa kasvavalle alueel-

le jätetään muitakin lajeja, mutta poistetaan varjostavia puita eikä suosita vain pylväsmäisiä katajia, vaan myös pyöreitä ja matalia jätetään kasvamaan. Niittyjä raivattaessa pyritään avoimeen ympäristöön ja jätetään lähinnä maisemapuita.

Kaikkea ei raivata

Maapuut, laho- ja kolopuut, vanhat lehtipuut ja pensastiheiköt säästetään puustoa raivattaessa. Puita ja pensaita jätetään vanhojen lehtipuiden sekä kolo- ja lahopuiden ympärille. Näin luodaan sopivia elinympäristöjä epifyyttisille (puun pinnalla kasvaville) sammalille, jäkälille ja kääväkkäille. Maisemallisesti merkittäviä tai erikoisen mallisia tai poikkeuksellisen kokoisia puita ei kaadeta, ei edes kuolleen. Pystyyn kuollut vanha kuusikin voi olla maisemassa hyvä kiintopiste ja monien hyönteisten elinympäristö. Yleensä vanhat ja isot haavat säästetään. Myös hyvän muotoisia ja terveitä maisemapuiksi kehittyviä puita kannattaa jättää muutamia kasvamaan. Ryteikköiset pensastiheiköt eivät ole maisemallisesti aina edustavia, mutta sopivissa paikoissa ne ovat eläinten suojapaikkoja ja siten lisäävät luonnon monimuotoisuutta.

Raivaus- ja muut jätteet

Hakkuutähteet korjataan aina pois raivatuilta alueilta. Risut yms. polttopuiksi kelpaamaton puu poltetaan alueen ulkopuolella tai muussa kasvillisuudeltaan vaatimattomassa kohdassa kuitenkin riittävän etäällä vesistöstä. Vanhat piikkilanka-aidat ja muut alueelle kertyneet rojut kerätään pois. Piikkilanka voi aiheuttaa loukkaantumisia laidun- ja luonnoneläimille.

Perusraivauksen jälkeen

Ongelmallisten typensuosijakasvustojen ilmaantuminen estetään aloittamalla laidunnus heti hakkuista seuraavana kesänä tarpeeksi voimakkaana. Niillä uudelleen laidunnukseen otetuilla aloilla, joilla kasvaa paljon maitohorsmaa, pelto-ohdaketta, nokkosta tai vadelmaa, voidaan niityn kasvillisuuden elpymistä nopeuttaa niittämällä ko. kasvustoja kesän aikana. Esim. kuivunutta nokkosta eläimet syövät mielellään. Jos alueelle ei voida järjestää laidunnusta, aluetta niitetään ja tehdään ylläpitoraivausta poistamalla vesakkoa useiden vuosien ajan.

Niitto

Niittoaika

Paras niittyjen niittoajankohta on kasvien kukinnan ja siementen tuleentumisen jälkeen heinäkuun puolivälissä - elokuun alussa. Peruskunnostettavat niityt on syytä niittää jo kesäkuun lopulla. Niitto ja haravointi voidaan resurssien riittävyyden mukaan uusia osalla tai koko niittoalalla kuukautta myöhemmin. Näin toimien niitylle vuosien aikana kerääntyneitä ravinteita saadaan poistettua tehokkaasti.

Niittoperiaatteet

Hyönteislajiston kannalta parasta on, että niitto tehdään jättämällä vuosittain esimerkiksi yksi neljännes niittämättä. Niittämätön alue vaihtelee vuosittain, joten kukin neljännes jää niiton ulkopuolelle joka neljäs vuosi. Niiton vaikutuksia voidaan tehostaa jälkilaiduntamalla karjaa niityllä. Niittoheinät korjataan aina huo-

lellisesti pois. Jos heiniä ei ole mahdollisuutta kuljettaa pois niityltä, ne poltetaan niityn ulkopuolella tai muussa kasvillisuudeltaan vaatimattomassa kohdassa riittävän etäällä vesistöstä.

Laidunnus

Laidunnus on usein paras hoitomuoto luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävillä alueilla. Hyvät perinnebiotoopit ovat muodostuneet laidunnuksen seurauksena ja laidunnuksella niiden harvinaistunutta kasvillisuutta voidaan ylläpitää ja lisätä. Laidunnus on ainoa mahdollisuus hoitaa laajoja alueita tai sellaisia lumokohteita, joiden koneellinen niitto ei kivisyyden, epätasaisuuden tai jyrkkyyden takia käytännössä onnistu. Usein laidunnettavissa kohteissa on ensin tai yhden laidunkauden jälkeen tehtävä kunnostusraivausta. Laidunnus parantaa kohteiden maisemallista arvoa ja eläimet monipuolistavat maaseutuympäristöä. Yli-laidunnusta on vältettävä ja esimerkiksi maisemapuiden kuntoa on syytä tarkkailla. Laidunnuksen suunnittelu ja käytännön järjestelyt riippuvat eläinlajista ja alueesta ja ne täytyy aina tapauskohtaisesti arvioida. Jos tilalla ei ole omia laiduneläimiä, niitä voi vuokrata hoitamaan lumokohdetta laidunpankin, eläinvälityksen tai yksityisten tilojen kautta. Laidunnusta säätelevät yleiset eläintenpidon määräykset, jotka täytyy ottaa huomioon laidunnusta suunniteltaessa.

Laidunnuksen periaatteet

Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkailla kohteilla ja varsinkin erityistukialueilla laiduntaville eläimille ei anneta lisäruokaa, sillä sen sisältämät ravinteet kulkeutuvat niitylle rehevöittäen kasvillisuutta. Niityn ravinnontuoton ehtyessä eläimet siirretään toiselle laidunlohkolle.

Erityistukilaitumien yhteydessä ei saa olla lannoitettuja nurmia, koska näillä on rehevöittävää vaikutusta. Pieniä vanhoja peltokuvioita voidaan käytännön syistä sisällyttää sopimusalueeseen, jos niiden mukaanoton ei arvioida vaikuttavan haitallisesti alueen tilaan. Mikäli tukihakemuksessa esitetään näin toimittavan, alueellinen ympäristökeskus arvioi tapauskohtaisesti lausunnossaan voidaanko näin menetellä. Usein peltoja voidaan ottaa mukaan, kun niitä ensin köyhdytetään ravinteista korjaamalla rehusato kasvukauden alussa ennen laidunnuksen aloittamista tai hoidetaan niittämällä ja korjaamalla niittojäte pois muutama vuosi ennen laidunnusta. Luonnon monimuotoisuusalueiden laidunnukseen usein liitetään niitto. Erityisesti ylirehevöityneitä hylkylaikkuja tai sellaisia kasvustoja, joita eläimet eivät syö (esim. vadelma, ruusu), on tarpeen niittää tai raivata.

Laidunnusaika

Laidunkausi on perinteisesti aloitettu toukokuun puolivälissä - kesäkuun alussa säästä riippuen. Tätä käytäntöä on syytä jatkaa, jollei hoito-ohjeissa toisin suositella. Niityillä kasvu on kiivainta keväällä ja alkukesällä ja myös kasvillisuuden ravintoarvot ovat tällöin korkeimmillaan. Laidunnuksen suunnittelussa on tärkeää huomioida kasvukauden alkamisen vaihtelut. Laidunnuspaineen tulee olla alueen tuottoon nähden sopiva ja on muistettava, että luonnonlaitumilla ravinnon määrä vaihtelee selvästi vuosittain. Laidunkiertoa käytettäessä eläinmäärät voivat olla huomattavasti suurempia. Suurten laidunkuvioiden osalta tulee katsoa, että laidunkierron viimeinen kuvio vaihtelee vuosittain. Jos aina sama kuvio jää viimeiseksi, huonosti syödyksi laitumeksi, tulee sen kasvillisuus rehevöitymään. Vastavasti usein aloituskuviona ollut kuvio tarvitsee ajoittain kevyemmän "lepovuoden", joka sille voidaan järjestää vuorottelemalla lopetuskuviota kunakin vuonna.

Istutukset

Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävillä kohteilla ei yleensä tarvita mitään kasvien istutuksia. Ongelmana on pusikoituminen, ei niinkään liian harva kasvusto. Yleensä riittää, että jätetään esimerkiksi alueella luonnostaan kasvava puu kehittymään maisemapuuksi tai annetaan pensaiden tehdä juurivesoja ja siementää pensasryhmän aikaansaamiseksi. Joskus maiseman kehittämiseksi tehdään istutuksia, kuten puukujanteita tai istutetaan kasvillisuutta näkösuojaksi ja silloin alueelle voidaan hakea maiseman kehittämiseen ja hoitoon tarkoitettua erityistukea. Istutuksissa suositetaan aina kotimaisia, alueelle tyypillisiä lajeja. Seudulla joskus kasvaneita, sittemmin harvinaistuneita lajeja voidaan tietysti istuttaa, mutta erikoiset ulkomaiset lajit kuuluvat puistoihin ja pihoihin eivätkä niinkään maaseudun luonnon monimuotoisuusalueille.

Reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden hoito

Reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden luonnon monimuotoisuus

Pellon ja metsän välisillä reunavyöhykkeillä ja metsäsaarekkeilla on merkitystä luonnon monimuotoisuuden kannalta. Reunavyöhyke tarjoaa monille linnuille ja pikkunisäkkäille pesimis- ja lepopaikkoja ja sen lisäksi ne ovat usein tärkeitä hyönteisten elinympäristöjä. Kaikki reunavyöhykkeet eivät ole luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen merkittäviä, mutta usein ne metsän ja pellon vaihtumisvyöhykkeinä ovat avarassa maatalousmiljöössä maiseman rajaajia. Erityisesti kasvillisuuden kerroksellisuus ja avointen ja tiheiden alueiden vaihtelu tuo reunavyöhykkeille maisemallista arvoa. Metsäsaarekkeet voivat olla hyvinkin tiheitä ja puustoisia tai vain pensasryhmiä tai kalliokumpareita ja kivikasoja, joiden reunalla kasvaa muutama puu. Usein ne ovat peltojen keskellä hyviä suojapaikkoja mm. linnuille ja nisäkkäille. Metsäsaarekkeet ovat yleensä maisemallisesti erittäin keskeisiä kohteita. Se, että reunavyöhykkeillä ja saarekkeilla kasvaa erilajisia lehti- ja havupuita, lisää vuodenaikojen mukaista maiseman vaihtelua.

Saarekkeiden ja reunavyöhykkeiden perusraivaus

Reunavyöhykkeitä ja saarekkeita raivataan yleisten raivausperiaatteiden mukaan harventamalla puustoa valikoivin poimintahakkuuin. Joskus metsäsaarekkeeseen voi tehdä maisemallisen aukon, joka luo näkymän takana olevaan kohteeseen. Jos alueella on runsaasti varjostavia kuusia, niitä poistetaan ja jätetään eri kokoisia lehti- ja havupuita sekä pensaita. Vältetään sitä, että harvennuksen jälkeen reunavyöhykkeellä tai metsäsaarekkeella kasvaa vain paljasrunkoisia isoja puita ja matalaa pensaikkaa ja vaihteleva keskikerros puuttuu. Harvennuksissa säilytetään puuston ja pensaiston moni-ikäisyys, monikerroksisuus ja monilajisuus. Tavoitteena on luoda puu- ja pensasryhmiä, ei tasaikäistä tasavälein kasvavaa puustoa. Liian harvaksi raivattu alue on altis tuulenkaadoille eikä tarjoa suojaa eläimille. Niille on hyvä jättää tiheää pensaikkaa. Muuten metsäsaarekkeiden ja reunavyöhykkeiden hoidossa noudatetaan erityistukialueiden yleisiä raivausperiaatteita. Alueilla suositetaan kotimaista, seudulle tyypillistä lajistoa ja poistetaan liian erikoiset lajit. Esimerkiksi hopeapaju tai hopeakuusi saattaa olla liian silmiinpistävä perinteisessä maaseutuympäristössä.

Muut hoitotoimenpiteet

Reunavyöhykkeen tai metsäsaarekkeen avoimia näyttymäisiä tai hakamaisia kohtia hoidetaan niittäen tai laiduntaen. Niittojätteet kerätään pois rehevöittämästä aluetta. Hoitotoimiin voi kuulua myös olemassa olevien kivi- tai maakasojen tasaus tai vanhojen raivausjätteiden tai alueelle kertyneiden tarpeettomien tavaroiden tai koneiden poisto, jolla ainakin parannetaan saarekkeiden ja metsänreunojen maisemallisia arvoja. Vanhoja, jo maisemoituneita maa- tai muita kasoja ei tietenkään kannata muuttaa mitenkään. Alueiden ylläpitohoitoon perusraivauksen jälkeen kuuluu usein pellonpuoleisten reunojen ja avointen alueiden niittoa ja kasvavien lehtipuutaimikoiden harvennusta. Paikoin tuomet, pajukko ja haavikko saattavat vallata avointa alaa ja niitä on syytä raivata.

Mitä reunavyöhykkeillä ja saarekkeilla ei tehdä

Maatalouden ympäristötuen erityistuen periaatteiden mukaan hoidettavilla reunavyöhykkeillä ja metsäsaarekkeilla ei säilytetä maatalouskoneita, rakennustarvikkeita tai maansiirtotyöjätettä. Niillä ei myöskään varastoida rehupaaleja tai raivaus- ja niittojätteitä eikä muutakaan jätettä. Pellon reunojen suoristuksista ja ojien perkauksista tulevien kaivuumassojen läjitystä ei tehdä metsäsaarekkeille tai reunavyöhykkeille. Kivi- tai maakasat huonontavat alueiden monimuotoisuusarvoja ja sen jälkeen ei hoidollakaan enää saavuteta monimuotoisuuden lisääntymistä eikä suuria maisemallisiakaan hyötyjä. Yleensä alueilla ei tehdä mitään rakennus- tai maansiirtotöitä ja jos sellaisia tulee tehtäväksi, ne kohdat rajataan pois tuen piiristä.

7

Luonnon monimuotoisuus ja vesiensuojelu

Monilla maatalousalueiden ympäristötuen erityistukikohteilla voidaan edistää sekä luonnon monimuotoisuutta että vesiensuojelua. Hoidon yhdistäminen on mahdollista.

Kosteikot

Maatalouden ympäristötuen erityistuella on pääasiallisesti rahoitettu kosteikkoja lähinnä vesiensuojelullisin perustein. Tällöin kosteikkoalueen pinta-alan pitää olla vähintään 1 - 2 % sen valuma-alueen pinta-alasta ja valuma-alueesta tulee olla vähintään 30 % peltoa. Pienimuotoisten kosteikkojen perustamista ja hoitoa voidaan rahoittaa erityisympäristötuella myös maisemallisin tai luonnon monimuotoisuuden edistämiseen tähtäävin perustein. Tällöin perustettavan kosteikon ei tarvitse täyttää kaikkia vesiensuojelukosteikolle asetettuja ehtoja, mutta perustamisessa pitää kuitenkin aina ottaa myös huomioon vesiensuojelun näkökohdat. Patoamalla vesi sopivaan maastokohtaan hidastetaan veden liikettä. Kiinteää maainesta laskeutuu tällöin kosteikon pohjalle ja vesikasvillisuus auttaa poistamaan vedestä ravinteita. Tällä tavalla luonnon monimuotoisuutta edistävät kosteikot ovat myös vesiensuojelullisesti tärkeitä.

Kosteikoille luontaisesti soveltuvia paikkoja ovat ojien ja purojen notkelmat, joissa vedenkorkeutta voidaan nostaa aiheuttamatta vahinkoja ranta-alueille. Kosteikkoja voivat olla maatalousympäristön pienet lampareet ja allikot, jotka ainakin osan vuodesta ovat veden peitossa ja muutenkin pysyvät kosteina. Kysymykseen voi tulla myös vanhan tulvaniityn tai oikaisulla korvatusen uomanosan ennallistaminen. Kosteikon paikkaa valittaessa tulisi kuitenkin välttää kohteita, joilla on sellaisenaan erityisarvoa esimerkiksi perinnebiotooppina.

Erityistuella rahoitettavalla luonnon monimuotoisuuskosteikolla täytyy olla selkeästi merkitystä kasvillisuuden ja eläinten monimuotoisuudelle. Kosteikoista hyötyvät usein erityisesti linnut. Oikealla tavalla perustetusta ja hoidetusta kosteikosta hyötyvät sorsalintujen lisäksi mm. pääskys, lokit ja monet kahlaajat. Noin puolet Suomessa pesivistä lintulajeista tavataan kosteikoilla tai niiden läheisyydessä. Lintujen lisäksi esim. lepakot viihtyvät kosteikkojen äärellä ja varsinkin kuivina kesinä kosteikot toimivat hirvieläinten ja muiden nisäkkäiden tärkeinä juomapaikkoina. Kosteikkoja voidaan rahoittaa myös maisemallisin perustein, mikäli perustettava kosteikko on näkyvällä paikalla esimerkiksi liikenneväylien varrella ja se monipuolistaa maisemakuvaa.

Kosteikkoa perustettaessa alkuperäinen kosteikkokasvillisuus jätetään paikoilleen. Kaivutöitä pyritään tekemään mahdollisimman vähän. Jos kaivutöitä on tarpeen tehdä, kasveja voidaan siirtää työn ajaksi syrjään ja istuttaa ne takaisin työn päätyttyä. Kaivumassat kuljetetaan kosteikkoalueen ulkopuolelle. Alueelle annetaan kehittyä luontaista vesi- ja kosteikkokasvillisuutta. Sopivia lajeja ovat esimerkiksi järvikaisla ja -korte, osmankäämi, kurjenmiekka, järviruoko ja sarat. Maisema- tai luonnon monimuotoisuuskosteikkojen tavallisimpia hoitotoimenpiteitä ovat reuna-alueiden raivaus ja niitto. Vanhoja tulvaniittyjä voidaan hoitaa myös laiduntamalla.

Lampareiden, allikoiden sekä näitä yhdistävien mutkittlevien kanavien kaivaminen on tehokas keino lisätä vesilinnuille käyttökelpoisen avoveden alaa. Lampareet tarjoavat linnuille padoilta suojaista ruokailu- ja sukimisaluetta. Vesihyönteisten tuotanto on niissä ainakin aluksi korkeaa, koska kasvillisuuden reunan osuus lisääntyy. Lampareet lisäävät kosteikkojen rikkonaisuutta ja reunavaikutusta, joka monipuolistaa niin vesi- kuin muutakin kosteikkolinnustoa. Lampareiden ja kanavien kaivamisen yhteydessä syntyvät kaivumassat olisi kuljetettava kosteikon ulkopuolelle, jotta kosteikon pinta-ala ei supistuisi, eikä pensoittuminen pääsisi käyntiin. Kaivumassoista voidaan myös rakentaa pesimäsaarekkeitä, joita linnut voivat hyödyntää pesimäpaikkoina.

Myös olemassa olevia vanhoja laskeutusaltaita ja kosteikkoja voidaan kehittää luonnon monimuotoisuuden suuntaan ja esimerkiksi laajentaa niitä lähialueille. Monien ympäristö on rehevöitynyt ja pensoittunut vuosien kuluessa ja sitä hoitamalla saadaan sekä luonnon monimuotoisuutta että maisema-arvoja lisättyä.

Suojavyöhykkeet

Suojavyöhykkeellä tarkoitetaan monivuotisen heinänurmen peittämää peltoaluetta vesistön tai valtaojan varressa, jonka tarkoitus on vähentää pelloilta vesistöön kulkeutuvien ravinteiden ja kiintoaineen määrää. Suojavyöhykettä ei lannoiteta eikä sillä käytetä kasvinsuojeluaineita. Tarkoituksenmukaisia paikkoja suojavyöhykkeille ovat jyrkät, kaltevat ja notkelmaiset rantapellot sekä tulvaherkät alueet.

Suojavyöhykkeen voi perustaa olemassa olevasta nurmesta tai viherkesanosta tai sen voi perustaa kylvämällä. Suositeltavinta on kylvää heinänsiemen keväällä suojaviljaan. Erityisesti tulva-alueilla voi olla tarpeen tehdä laikuttaista paikkauskylvöä. Ranta-alueen hoito voidaan liittää pellolle perustettavaan suojavyöhykesopimukseen, mikäli alue on alle 20 m leveä ja jää pellolle perustetun suojavyöhykkeen ja vesistön väliin. Perustellussa tapauksessa alue voi olla leveämpikin. Suojavyöhykesopimukseen liitettävältä ranta-alueelta ei edellytetä erityisiä luontoarvoja, mutta hoidon on tuettava maisemallisia ja vesiensuojelullisia tavoitteita.

Yleensä suojavyöhyke rajataan niin, että jyrkimmät kohdat poistuvat viljelystä. Mutkittlevan uoman varren pelloilla rajausta tehdään niin, että mutkat jäävät suojavyöhykkeeksi ja saadaan selkeät viljelylohkot ja helpotetaan konetyötä. Joskus on perusteltua muodostaa suojavyöhykkeeksi koko lohko. Erityisesti vesistön ja metsäalueen välisillä kapeilla peltolohkoilla voidaan edistää reunavyöhykkeen eliöstön monimuotoisuutta perustamalla suojavyöhykkeeksi koko peltolohko. Tämä on usein myös viljelyteknisesti perusteltua, koska kapean lohkon viljeltäväksi jäävä osa on usein hankala hoitaa. Tällaisilla metsän ja pellon välisellä reunavyöhykkeellä esiintyy monia metsän ja pellon elinympäristön lajeja. Monet eläimet ja kasvit, jotka eivät viihdy tehokkaasti viljellyillä maatalousalueilla löytävät elinmahdollisuuden reuna-alueilla. Reunavyöhyke ja sitä laajentava suojavyöhyke toimii tärkeänä ekologisena käytävänä eläimille ja kasvien leviämiselle ja myös riistan suojana. Niillä on myös merkitystä kasvinsuojelun kannalta, koska ne tarjoavat elintilaa kasvituholaisten luontaisille vihollisille. Lisäksi reunavyöhykkeellä on suuri maisemallinen merkitys maiseman rajana.

Luonnon monimuotoisuuskohteen ja suojavyöhykkeen yhdistelmä

Monia vesistöjen varsilla sijaitsevia monimuotoisuuskohteita voidaan hoitaa yhdessä pellolle perustettujen suojavyöhykkeiden kanssa. Näin saadaan aikaan sekä luonnon monimuotoisuutta että vesiensuojelua tukevia laajoja kokonaisuuksia. Suojavyöhykkeen avulla voidaan yhdistää muuten erilleen jääviä pieniä lumokohteita. Laajat ekologiset kokonaisuudet edistävät eliöiden leviämistä ja edesauttavat elinympäristöjen laajentumista. Yhdistämällä erilaisia alueita voidaan luoda laidunnuksen aloittamiselle riittävän kokoinen alue. Samalla syntyy vuorovaikutus esim. ranta-alueen ja laidunsojavyöhykkeen välillä. Ranta-alue voi toimia siemenpankkina, jolloin saadaan luonnonvaraisten kasvi- ja eläinlajien leviäminen ja säilyminen tehokkaammaksi. Tyypillisin suojavyöhykkeeseen yhdistettävissä oleva alue on rannassa sijaitseva vanha laidunniitty. Nämä alueet ovat yleensä laajempia kuin suojavyöhykesopimukseen liitettävät luonnontilaiset rantavyöhykekohteet. Vanhojen laidunten hoitoa voidaan rahoittaa perinnebiotoopin hoitoa, luonnon monimuotoisuuden edistämistä tai maiseman hoitoa koskevalla erityistukimuodolla. Lumosopimukseen voidaan harkinnan mukaan liittää myös peltoa esim. yleensä pienialaisia ja lannoittamattomia vanhoja nurmia, joiden lisäämisellä sopimusalaan voidaan helpottaa tarkoituksenmukaisten laidunlohkojen muodostamista.

Suojavyöhyke- ja luonnon monimuotoisuusalueen hoito

Suojavyöhykkeen hoidon tarkoituksena on pyrkiä köyhdyttämään maaperää vuosittaisella kasvuston niitolla ja niittojätteen poiskorjuulla. Niittojätettä ei varastoida suojavyöhykkeellä eikä muuallakaan rannassa tai tulvaherkällä alueella. Suojavyöhykettä voidaan hoitaa myös laiduntamalla, mikäli siitä ei aiheudu vesiensuojelullista haittaa. Samoilla periaatteilla hoidetaan myös suojavyöhykkeen ja luonnon monimuotoisuusalueen yhdistelmää.

Niitto

Suojavyöhyke niitetään vuosittain kokonaisuudessaan vesiensuojelullisten tavoitteiden takia. Suojavyöhykkeen kanssa yhteisesti hoidettavien luonnon monimuotoisuus- tai perinnebiotooppialueiden jyrkkien niittymäisten rantavyöhykkeiden osalta hoito voidaan järjestää myös siten, että vuosittain niitetään vain osa pinta-alasta, mutta koko alue kuuluu hoidon piiriin esim. 2 vuoden aikavälillä. Näin saadaan pienelinympäristöihin ja kasvillisuuden rakenteeseen vaihtelevuutta. Hoidon jaksottamisella tarjotaan suojapaikkoja avoimen niittyelinympäristön hyönteislajistolle, joka pitkällä aikavälillä hyötyy niitosta ja laidunnuksesta, mutta kärsii niiton välittömistä vaikutuksista. Hoidon jaksottaminen säilyttää alueen sopivana vaateliaalle niittylajistolle estämällä rehevöitymisen ja metsittymisen, mutta samalla niiton suorasta vaikutuksesta kärsivät lajit voivat lisääntyä vuosittain käsittelemättä jäävällä alueella. Niitto on suositeltavinta ajoittaa heinä - elokuulle ja niitetty kasvusto on aina kerättävä pois myös lumosopimusalueelta.

Laidunnus

Avoimien ja jyrkkien jokirannan niittyjen sekä suojavyöhykkeiden tarkoituksenmukaisin hoitotapa on usein laidunnus. Suojavyöhykkeiden ja niittyjen laidunnuksen yleisperiaatteena on se, että ne aidataan erikseen lannoitetuista peltolaitumista eikä laitumelle anneta lisäruokintaa. Lannoituksella tarkoitetaan tässä yhte-

ydessä sekä nurmen perustamisen yhteydessä tehtävää perustamislannoitusta että vuosittain annettavaa täydennyslannoitusta. Suojavyöhykkeen laiduntamisessa on myös huolehdittava siitä, että sopimusalue säilyy kasvipeitteisenä.

Voimaperäisesti lannoitetulle peltomaalle perustettu suojavyöhyke kasvaa rehevästi ilman vuosittaista lannoitustakin, joten ennen niittyjen ja suojavyöhykkeiden yhteislaidunnuksen aloittamista on monessa tapauksessa tarpeen vähentää suojavyöhykkeen rehuntuotantoa ettei yhteislaidunnus rehevöitä niittyä tai aiheuta vesiensuojelullista haittaa.

Rehevästi kasvavaa suojavyöhykettä voidaan esimerkiksi hoitaa niittämällä ja korjaamalla niitetty heinä pois 1 – 3 vuotta ennen laidunnuksen aloittamista. Mikäli laidunnus aloitetaan heti, on suojavyöhykelaitumen rehuntuotantoa mahdollista vähentää korjaamalla suojavyöhykenurmelta 1 – 3 vuoden ajan yksi rehusato ennen laiduntamisen aloittamista. Tällöin laidunkauden aloitus siirtyy keväästä pitemmälle kesään. Osa suojavyöhykesopimuksiin tulevista nurmialueista on ollut jo pitkään lannoittamattomina tai ne ovat hyvin pienialaisia. Tällöin yhteislaidunnus voidaan aloittaa heti sopimuskauden alussa. Suojavyöhykkeiden ja niittyjen laidunnuksessa on erityistä huomiota kiinnitettävä ranta-alueiden sortuma-herkkyyteen ja sopivaan laidunpaineeseen. Joissain tapauksissa myös vesirajaan on syytä tehdä aita laiduneläinten veteen pääsyn estämiseksi tai eläinten juomapaikkoja voidaan kivetä sortumien ja liettymisen estämiseksi. Vesiensuojelullisesti herkillä alueilla on syytä pyrkiä lyhytkestoiseen laidunnukseen käyttämällä hyväksi laidunkiertoa. Lampaat sopivat hyvin suojavyöhykkeen laiduntamiseen, sillä ne eivät yleensä mene veteen.

Lähteet

- Hakila, R. 2000. Satakunnan luonnonsuojeluselvytys 1995-1998 Osaraportti II: Luontokartoitus-aineisto. Satakuntaliitto 2000. Sarja A: 249. ISBN 952-5295-13-3, ISSN 0789-6824.
- Hakila, R. 2000. Satakunnan luonnonsuojeluselvytys 1995-1998 Kuntakohtaiset luontokartoitusaineistot. Liittyy julkaisuun A:249. Satakuntaliitto 2000.
- Heikkilä, M. 2002. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitteluopas. Helsinki, Maa- ja metsätalousministeriö & Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 591. 58 s. ISBN 952-11-1275-1, ISSN 1238-8610.
- Ikonen, I., Kirkkala, T., Saura, M., Vainio, V. 1999. Pienvesiraportti. Moniste. Lounais-Suomen ympäristökeskus. 148 s.
- Kansallisarkisto. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen käyttöön digitalisoidut Venäläiset topografikartat. Vampulan alueen karttalehtien kartoitusvuodet 1883, 1901-02.
- Lehtinen, H. (toim.) 1995. Ympäristön tila Satakunnassa. Helsinki. Suomen ympäristökeskus. Alueelliset tilaraportit 5. 112 s. ISBN 951-47-9898-8, ISSN 1236-5300.
- Lehtinen, S. 1997. Vampulan kunnan muinaisjäännökset. Satakunnan museo. Inventointiraportti 1997.
- Maanmittauslaitos. Pitäjäkartan kopio Kukonharjan alueelta. kartoitusvuodet n. 1920-32.
- Museovirasto 1993. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Ympäristöministeriö. Museovirasto. Helsinki 1993. 278 s. ISBN 951-9075-63-1, ISSN 1236-6439.
- Nukki, H. ja Karhunen, A. 2001. Maanviljelysalueiden suojavyöhykkeiden yleissuunnitelma Loimijoen keskiosa. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen monistesarja 10/2001. Turku 2001. 42 s. ISBN 952-5288-50-1. ISSN 1238-3201.
- Perttula, H. ja Kirkkala, T. 1996. Loimijoki Punkalaitumenjoki. Lounais-Suomen ympäristökeskus/luonnonvarat. Turku 1996. 14 s.
- Satakunnan rakennusperinne 1990. Satakunnan seutukaavaliitto Sarja A: 177.208 s. ISBN 951-9216-60-x, ISSN 0358-8831.
- Satakunta. 1996. Kulttuuriympäristöohjelma 1995. Turku. Lounais-Suomen ympäristökeskus. 84 s. ISBN 951-53-0683-3.
- Suojanen, T., Karhunen, A. 2001. Maanviljelysalueiden suojavyöhykkeiden yleissuunnitelma Loimijoen alaosa ja Palojoki. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen monistesarja 13/2001. Turku 2001. 48 s. ISBN 952-5288-53-6. ISSN 1238-3201.
- Taivainen, J. ja Näpärä, H. 2005. Vampulan ja lähialueen luontojuttuja- internetsivusto. Ympäristöhallinnon paikkatietoaineistot, Ympäristöhallinnon käyttöön hankitut paikkatietoaineistot (Lähteet: GTK, Museovirasto, Maanmittauslaitos).